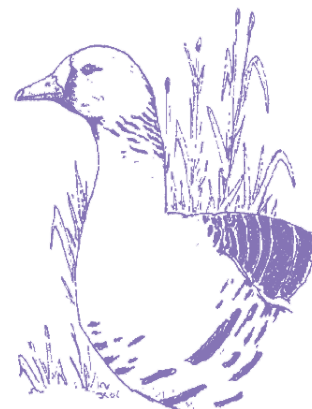
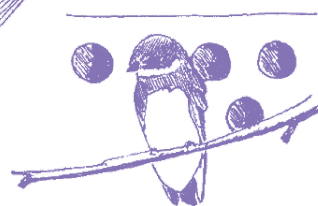
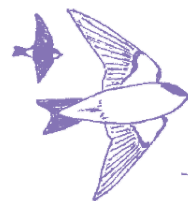

Vogels in Zutphen en omgeving 2007

Jaarboek 2007

Dit is een uitgaven van de
Vogelwerkgroep Zutphen en omgeving

Colofon

© Vogelwerkgroep Zutphen en omgeving 2008
p/a Secretaris M. van der Weide
Hobbemakade 37
7204 BL Zutphen
www.vwg-zutphen.nl

Tekst: Wim Bosma, Jan Eshuis, Henk-Jan Hof, Jan Hof, Michel Klemann, Jeroen Kuipers, Adri Mulder, Frans Parmentier & Michiel van der Weide.

Illustraties: Jeroen Kuipers (omslag & foto's binnenwerk)

Samenstelling & redactie: Michiel van der Weide
Eindredactie: Sabien van Harten
Ontwerp & lay-out: Martine van Harten
Omslag: Peter Eekelder

Inhoudsopgave

	Bladzijde
Voorwoord: Om arenden te zien moet je met veel zijn	5
1 Oeverzwaluwen in de Stokebrandsweerd	6
2 Broedresultaten Oeverzwaluwen in 2007 in Zutphen en omgeving	8
3 Buizerds in januari 2006: 352 of 450?	10
4 Verspreiding van roofvogels op Hackfort en Starink in 2007	16
5 Weidevogelbescherming Tichelbeekse Waarden 2007	20
6 De Ooievaar in het werkgebied van VWG Zutphen	24
7 Vogels als verkeersslachtoffers in Zutphen	28
8 Zeldzame broedvogels en kolonievogels 2007	30
9 De Roek in Zutphen en omgeving in 2007	34
10 Bestuursverslag 2007	38

Voorwoord

Om arenden te zien moet je met veel zijn

De plek in Nederland waar je de grootste kans hebt om arenden waar te nemen is zonder twijfel de Oostvaardersplassen. Twee keer organiseerde onze vogelwerkgroep een excursie naar deze heilige plek en beide keren werd de machtige Zeearend waargenomen. Een keer zoals het hoort: in de verte, zittend boven in een boom. Een stipje aan de horizon dat alleen met een telescoop en met veel moeite is te duiden als een Zeearend. Dat maakt het beest tenminste bijzonder. Je moet er niet aan denken dat het beest op de dakrand bij de burens gaat zitten; dan is de lol er snel af. Het is al erg genoeg dat je bij het bewonderen van de Zeearend vrijwel nooit alleen bent. Meestal mengt je telescoop zich in het woud van Swarovski's, Leica's en Kowa's. Exclusiviteit is dan ver te zoeken. Wel handig is dat je niet lang hoeft te zoeken. Je kunt gewoon je buurman-telecopist vragen.

Het zal duidelijk zijn dat je een zeearend dus zelden alleen ziet. Maar afgelopen zomer was het wel heel bont. Ik was met mijn reisgezelschap en duizenden toeristen in Zwitserland in de Jungfraubahn gestapt. Die bracht ons op ruim 3500m hoogte op het Jungfrauog alwaar wij een prachtig uitzicht hadden over verschillende gletsjers. Mijn vogelaspiraties stonden op een laag pitje: een stel opdringerige Alpenkauwen en een enkele Raaf, dat was alles wat er tot dan toe op mijn reis te zien was geweest. Mijn reisgenoten hadden niets met vogels en op 3500m verwachtte ik in de sneeuw helemaal niets. Ik stond te kijken naar een groepje enthousiaste Japanners die op het hoogste punt werden gefotografeerd door een landgenoot.

Mijn SNP gids greep plotseling mijn arm en wees: achter de lachende Japanners zeilde op 25m afstand een jonge Steenarend. Het was in een paar tellen voorbij. En niemand van de honderden toeschouwers had de vogel gezien, behalve mijn gids en ik. Nog nooit had ik deze vogel van zo dichtbij gezien. We

hebben er nog lang van nagenoten.

Op 25 augustus van dit jaar vond het Vogel-festival plaats, ook weer in de Oostvaardersplassen. Aan de rand van het festivalterrein, dat door duizenden vogelliefhebbers werd bezocht, stonden de standjes van de kijker- en telescoopverkopers. Ik denk dat er wel honderd telescopen stonden opgesteld, allemaal de blik gericht op een omgeval- len boom aan de andere kant van de plas, alwaar een Visarend aan het poseren was. Zo zie je het beest veertig jaar niet en dan ineens zit het voor je neus en je hoeft er nog niet eens moeite voor te doen. Even later schroefde het beest boven het festivalterrein keurig aangekondigd door de festivalspea- ker. Om arenden te zien moet je met veel zijn.

Eigenlijk is het onzin om veel moeite te doen om vogels te zien. Had ik niet jaren terug op een druk caféterras in de Ordesa met een biertje in de hand door de telescoop van de camping elke middag naar het nest van een Lammergier en dat van een Aasgier geke- ken? De festivalspeaker deed mij uit mijn mijmeringen opschrikken: Zeearend boven het festivalterrein. Haastig greep ik naar mijn kijker. Opwinding maakte zich van mij meester. Waar? Daar boven de bomen. Weer klonk de speaker: Excuses, het is een Buizerd. Ik zakte terug in mijn stoel. Het moest ook niet gekker worden.

Adri Mulder, voorzitter
Stokebrand 572
7206 ET Zutphen
0575-521468
adri.mulder@planet.nl

1 Oever- zwaluwen in de Stokebrands- weerd

door Wim Bosma

In de druipende regen sta ik daar, wachtend tot ze komen. Maar in de druilerige regen laten ze zich nauwelijks zien, de Oeverzwaluwen. Heel af en toe vliegen ze in en rond de nestgangen op zo'n 15 meter hoogte in de zandopslag bij de Stokebrandsweerd. Ongeveer drie exemplaren gaan een gat even in en weer uit en enkelen hangen even aan het

zand naast de gaten en vliegen weer weg. Ik zie hoe twee Oeverzwaluwen achter elkaar aan vanuit de vlucht een gat invliegen; dat zal wel een serieuze nestholte zijn. Dan zijn ze allemaal weer weg en zie ik een uur lang niets meer.

Het begon allemaal begin mei 2007, met een melding van een collega natuurgids die een zwerm Oeverzwaluwen had gezien in de uiterwaard waar ik regelmatig rondstruin. Dus ging ik zo snel mogelijk de Stokebrandsweerd in om polshoogte te nemen. Het hele terrein afzoekend kom ik nestholtes tegen waar de graafmachines de klei aan het egaliseren zijn. Actie is geboden. Na contact met andere leden van de Vogelwerkgroep komt er overleg met de terreineigenaar, die geheel mee wil werken. Tijdens mijn volgende terreinbezoek kom ik de eigenaar Arend Jan Breukink tegen. Hij vraagt aan mij om te contoleren of de holtes in de zandopslag wel serieuze nestholtes zijn, want die zitten op plekken die voor zijn werkzaamheden erg

Oeverzwaluw bij nestingang (tekening Wim Bosma)

onhandig zijn. De volgende morgen vroeg gaan we samen in de bak van de graafmachine 15 meter omhoog om de holtes te controleren. Hij als faciliteerder van Oeverzwaluwwoningen en ik als vertegenwoordiger van de Vogelwerkgroep. Eenmaal op hoogte vliegen er drie vogels uit de gangen. Dit was voor ons beiden direct voldoende duidelijkheid om de nestgangen te beschermen. Breukink besluit om dit deel van de zandopslag met rust te laten en verderop de opslag af te graven. We komen overeen over wat we doen als er meer nestgangen komen.

Ondertussen valt het aantal nestholtes in de Oeverzwaluwwand bij Bronsbergen in 2007 erg tegen. De fel gekleurde graffiti weerhoudt de vogels schijnbaar toch. Al snel wordt besloten om met leden van de Vogelwerkgroep de wand op zaterdag 12 mei over te schilderen. Dinsdag 15 mei meldt Jan Hof, de beheerder van de Oeverzwaluwwand, dat er 32 nestholtes zijn gegraven. Zo'n gang van ongeveer een meter lengte wordt dus in enkele dagen gegraven.

Tegelijkertijd met de holtes in de zandopslag zijn er in de uiterwaard in de Stokebrandsweerd ook holen gegraven. In een kleizandberg van twee meter zitten vier of vijf holen. Hier blijken er uiteindelijk twee van bewoond. De berg die geëgaliseerd zou worden, blijft op verzoek staan en wordt voorzien van een eenvoudige afzetting. In de dagen daarna, blijkt uit menselijke voetsporen, dat er toch over een holte heengelopen is. Maar de vogels blijven erin vliegen, dus de schade zal beperkt zijn.

Ook op een andere mooie, tijdelijke zandwand aan de nieuwe geul zijn holten gegraven, maar deze zijn niet in gebruik genomen.

In de uiterwaard is observeren op de nog kale grond een plezier. De Oeverzwaluwen zijn echte kolonievogels. Ze komen en gaan met z'n allen. Wanneer er jongen zijn veel frequenter. Vaak vliegen ze bijna gelijk de twee nestholtes in. Ze gaan dus echt als groep op insecten vangst. Als ik te dichtbij ben geweest (een tiental meters), vliegen ze even rond en gaan dan nog een tijdje weg. Altijd hoor je ze al kwetterend aankomen. Het is vaak lang wachten. Zolang ze nog geen jongen te voeren hebben, blijven ze wel een uur of langer weg. In de tijden van wachten moet ik me regelmatig verplaatsen

want ik zit al gauw als ongewenste gast in andermans territorium: eerst bij de Graspieper, dan bij Gele kwikstaart, al gaat een jonge kwik zich al snel zitten poetsen in mijn nabijheid. Bij de meidoornhaag begint een Kneu bezwaar te maken tegen mijn aanwezigheid.

Soms komen ze met een grote zwerm. Zoals die keer dat ik op ruime afstand naast graafmachines observeerde waarbij ik dacht niet op te vallen. Een zwerm van meer dan 30 zwaluwen met ook enkele Boerenzwaluwen scheert brutaal vlak over mijn hoofd en nog een paar keer terug. Volgens mij niet om me te verjagen maar uit nieuwsgierigheid of misschien trok ik insecten aan. Of werden ze brutaler met de Boerenzwaluwen erbij en wilden ze even vogelaartje pesten. Maar ik hou ze in de gaten die Oeverzwaluwen, want ik herken ze meteen met hun vleermuisachtige gefladder ook al verstoppem ze zich achter de Boerenzwaluwen.

Hoe het afliep met het broedsel in de Stokebrandsweerd?

Er werd in de twee holtes zichtbaar aan een 2e broed begonnen. Maar na anderhalve week was er geen activiteit meer. De ingang van de holtes was iets verbreed weg gegraven en wat nestmateriaal lag voor in het hol. Waarschijnlijk dat een roofdier de nesten heeft uitgehaald. Het leek mij niet dat het roofdier mens was.

Na september is de bult geheel geëgaliseerd. Er is niets meer van zichtbaar in het landschap. Jammer, het is fascinerend hoeveel vogels en hoe vaak ze gebruik maken van zo'n verhoging in het landschap. Volgend jaar zullen er geen Oeverzwaluwen in de uiterwaard van de Stokebrandsweerd broeden. Tenzij de IJssel na hoog water nog een verrassing voor ons in petto heeft.

Wim Bosma
De Waarden 140
7206 GL Zutphen
0575-528210
bosma22@freemail.nl

2 Broedresultaten Oeverzwaluwen in 2007 in Zutphen en omgeving

door Jan Hof & Jan Eshuis

Bronsbergermeer

Eind maart 2007 is door een drie leden van de Vogelwerkgroep Zutphen e.o. (VWG) de oeverzwaluwenwand weer in orde gemaakt voor het nieuwe broedseizoen. Op 10 april arriveerden de eerste twee oeverzwaluwen. De verwachte toename van het aantal zwaluwen bleef echter uit. Op 10 mei waren nog maar zes nestholtes gegraven. Een van onze werkgroepleden opperde het idee dat de vorig jaar aangebrachte graffiti mogelijk afstotend zou kunnen werken op de bezetting van de wand. Om deze reden is op 12 mei de gehele wand opnieuw in de verf gezet, voor een meer natuurlijke uitstraling. De gemeente Zutphen heeft spontaan aangeboden om de kosten van deze verf voor hun rekening te nemen.

Het resultaat was zeer opvallend. Tijdens een bezoek aan de wand op 15 mei bleken al 32 nieuwe nestholtes aanwezig te zijn!

Oeverzwaluw, 5 mei 2007, kolonie bij Berkel/Afleidingskanaal (Warnsveld).

In de tweede helft van juni is door een aantal leden van de VWG de vegetatie rondom de Oeverzwaluwwand ingekort waardoor de aanvliegroute weer geheel vrij is komen te liggen. Bij de laatste telling op 14 juli waren er 54 bezette nestholtes en 5 'speelholtes'.

Zanddepot Leesten-Oost

Door een tip van een VWG-lid bleek op 24 april één van de zanddepots in Leesten-Oost in bezit te zijn genomen door een aantal paartjes Oeverzwaluwen. Dit depot ligt in een storingsgevoelige omgeving. Daarom zijn na overleg met de gemeente Zutphen en de Milieupolitie direct maatregelen genomen om verstoring zoveel mogelijk tegen te gaan. De bouwondernemers stopten met graven en het terrein werd met een rood/wit lint afgezet. Deze actie heeft tot resultaat gehad dat er begin juli ca. 18 bezette nestholtes waren. Dit aantal is een benadering aangezien er diverse openingen moeilijk toegankelijk waren, zodat het niet altijd duidelijk was of het hier om bezette nestholtes ging.

Zanddepot splitsing Afleidingskanaal/Berkel

Half april zijn rondom dit depot de eerste Oeverzwaluwen gesignaleerd. Omdat er regelmatig werkzaamheden plaatsvonden, heeft het waterschap Rijn en IJssel de toegang tot het depot met rood/wit lint afgezet. De uitbreiding van deze kolonie verliep in het begin van het broedseizoen traag. Eind mei waren er nog maar ca. zeven nestholtes. Daarna verliep de kolonisatie vrij snel. Het uiteindelijke aantal was halverwege juli uitgegroeid tot ca. 27 nestholtes. Door de hoogte van dit depot was ook hier, evenals bij het depot in Leesten, het aantal niet exact vast te stellen.

Marshaven

In een steilwandje bij de IJssel zat een kolonie van vijf broedparen. Hier heeft ook een IJsvogel gebroed.

Uiterwaarden Stokebrand

Het zanddepot in de Stokebrand kende een opvallend verloop van de bezetting door Oeverzwaluwen. Op 5 mei werd hier 18 nestholtes geteld. Op 15 mei waren daar echter geen Oeverzwaluwen meer aanwezig. Deze vogels zijn zeer waarschijnlijk verhuisd naar de op 12 mei gerenoveerde Oeverzwaluwwand aan het Bronsbergenmeer. Hier was immers de bezetting tussen 12 en 15 mei explosief gegroeid.

In de Tichelbeekse waarden zijn bij een afgraving nog twee nestholtes gesignaleerd.

Samenvatting

De broedresultaten van de Oeverzwaluwen gedurende het jaar 2007 geven samengevat het navolgende beeld te zien:

Locatie	Aantal bezette nestholtes
Bronsbergenmeer	54
Zanddepot Leesten Oost	ca. 18
Zanddepot Afleidingskanaal/Berkel	ca. 27
Uiterwaarden Stokebrand	2
Marshaven	5
Totaal	ca. 106

- De opvallende uitbreiding van het aantal broedparen van de Oeverzwaluwen (106 bezette nestholtes tegen 55 in 2006) is vooral te danken aan het feit dat in Zutphen en naaste omgeving zanddepots aanwezig waren.
- Opvallend is ook dat de Oeverzwaluwen bij het Bronsbergenmeer een duidelijke voorkeur hebben voor de openingen in de beide bovenste rijen in de betonnen wand. In de onderste rij van 36 openingen waren er maar twee bezet.
- Evenals vorig jaar was ook nu weer de linkerzijde van de wand minder in trek bij de zwaluwen.

Jan Hof
De Timpe 8
7232 HH Warnsveld

Jan Eshuis
Rietbergstraat 45
7211 GB Zutphen

3 Buizerds in januari 2006: 352 of 450?

door Michel Klemann

In januari 2006 is in het werkgebied van de Vogelwerkgroep Zutphen (figuur 3.1) een integrale gebiedstelling gehouden om een beter overzicht te krijgen van aantal en verspreiding van vogels in de winter. Vanwege een gebrek aan menskracht is besloten om de tellingen niet te beperken tot één weekend of één week, maar om de hele maand januari daarvoor te gebruiken. Wanneer we de telperiode tot één weekend zouden beperken, zijn we te veel afhankelijk van de grillen van het weer. Een weekend met regen en mist kan een telling doen mislukken.

Januari is een periode van het jaar waarin relatief veel vogels redelijk 'honkvast' zijn. Deze maand ligt tussen de na- en voorjaars-trek in en als plotseling invallende kou uitblijft, blijven de vogels in hun winterbiotoop. Een telperiode van vier weken maakt dat uitgeweken kan worden naar de dagen met redelijk tot goed weer en met een handvol tellers kun je zo toch nog op meerdere dagen, al fietsend en lopend, heel wat (vierkante) kilometers afwerken.

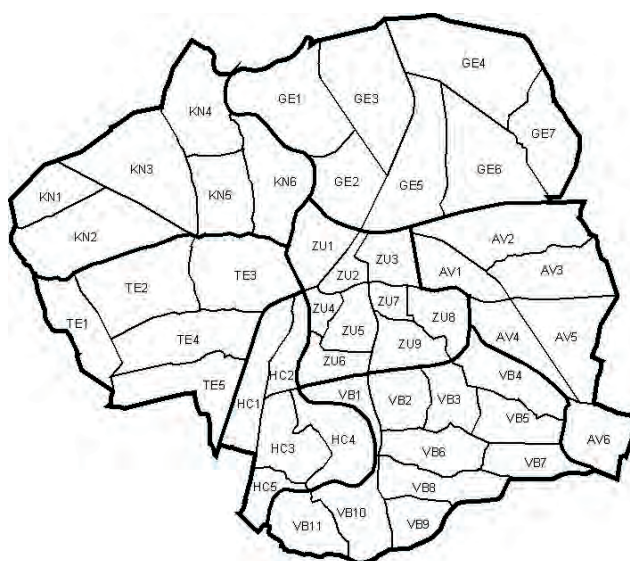
Hoewel we in het begin niet hadden verwacht het hele gebied te kunnen bestrijken, is dat in januari 2006 wel gelukt. Een overzicht van getelde soorten en aantallen in januari 2006 is te vinden in bijlage 1. In 2007 en in 2008 zijn ook weer januaritellingen gehouden en we willen dat de komende jaren blijven voortzetten om zo ooit te komen tot een meerjarig verslag over de wintervogels in Zutphen e.o.

Werk-, deel- en telgebieden

Het werkgebied van de Vogelwerkgroep is bij de oprichting vastgesteld. Voor de ligging en begrenzing van het gebied wordt verwe-

Figuur 3.1 Ligging werkgebied VWG Zutphen in Gelderland en verdeling werkgebieden in zeven deelgebieden

Figuur 3.2 Ligging en codering van de telgebieden.

zen naar figuur 3.1 en 3.2. Het oppervlak van het gebied bedraagt 19.227 ha, afgerond 192 km². Een duidelijke afbakening van het onderzoeksgebied en begrenzing van telgebieden is belangrijk voor verdeling, verwerking en vergelijkbaarheid van de telresultaten in ruimte en tijd.

De telgebieden zijn gestructureerd door het werkgebied van 192 km² onder te verdelen in 'handzame' en telbare eenheden. Aan de hand van de topografie is het werkgebied eerst verdeeld in zeven deelgebieden waarbij de IJssel de grens vormde tussen oost en west. De westelijke helft is in drieën verdeeld door de IJsselstraat - Breeweg van oost naar west en het spoor vanaf de spoorbrug richting Arnhem naar het zuidwesten. Aan de oostkant van de IJssel is het Twentekanaal een duidelijke begrenzing; daarna de Zutphense 'rondweg' en als laatste de Vordense Weg. Deze deelgebieden (tabel 3.1) zijn vervolgens weer verdeeld in 49 'handzame' genummerde telgebieden (figuur 3.2) met oppervlakten variërend in oppervlak tussen 96 (ZU4) en 838 ha (GE4); gemiddeld 392 ha.

De indeling in deelgebieden had als doelstelling dat wanneer niet het hele werkgebied geteld zou kunnen worden, we ons zouden kunnen concentreren op een paar deelgebieden om het jaar daarop de resterende deelgebieden af te werken. Dat was in januari 2006 niet nodig. Toch bleek het een handige verdeling voor naamgeving (coding) en om overzicht te houden op de vorderingen.

Voor de tellers is een korte handleiding gemaakt om zo de methodiek en telinspanning van iedereen zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen. In het kort kwam het er op neer dat de telinspanning ongeveer één uur per 100 ha moest bedragen; de afgelegde route moest op de kaart worden ingetekend en een aantal soorten moest op de kaart worden ingetekend. Voor meer details en voor de volledige handleiding wordt verwezen naar de website: www.vwg-zutphen.nl.

Na de tellingen zijn alle papieren en digitale gegevens verzameld en samengevoegd in tabellen en in GIS-bestanden. GIS staat voor Geografisch Informatie Systeem.

Uitwerking van gegevens

Zoals zo vaak in de vogelarij is het uitwerken een probleem want dat vergt urenlang schrijf- en computerwerk. Vogels tellen is nu eenmaal vaak leuker dan het uitwerken daarvan. Om alvast een indruk te geven wat dat op- en intekenen van al die gegevens kan opleveren, hieronder een beeld over het voorkomen van de Buizerd in Zutphen en omgeving in januari 2006.

Buizerdaantallen in januari 2006

In januari 2006 was het vrij koud, zeer zonnig en zeer droog: ideaal weer om vogels te tellen.

Gecombineerd met een flink aantal opgenomen vrije dagen lukte het om meteen het eerste jaar het hele werkgebied te tellen. Totaal werden 352 Buizerds geteld en op kaart ingetekend (figuur 3.3). Omgerekend naar het getelde oppervlak van 192 km² kwam de dichtheid uit op 1,83 ex/100 ha.

Tabel 3.1 Verdeling werkgebied in zeven deelgebieden.

Deelgebied	Afkorting	Opp in ha.
Almen - Vorden	AV	2507
Gorssel - Eefde	GE	4404
Hoven - Cortenoever	HC	1496
Klarenbeek - Nijenbeek	KN	3168
Tonden - Empe	TE	2663
Vierakker - Bronkhorst	VB	3168
Zutphen	ZU	1821
Totaal		19.227

Tabel 3.2 Overzicht kengetallen januaritelling 2006.

Aantal deelnemers	15 personen
Geteld oppervlak	192,27 km ²
Teltijd in uren	146 uur 5 min.
Teltijd per 100 ha	51 minuten
Ingetekende kilometers	644,6 km
Ingetekende kilometers / teltijd	4,4 km/uur
Getelde aantal vogels	90.077 ex
Getelde aantal soorten	103

Bij het bekijken van de kaart vallen concentratiegebieden en 'lege' gebieden op. De oorzaak daarvan is niet altijd eenvoudig te duiden. Is het de aan- of afwezigheid van voedsel, geschikt - ongeschikt biotoop, telmethode, toegankelijkheid van het landschap of is er meer aan de hand? Hopelijk kunnen we daar de komende jaren een duidelijk antwoord op geven.

Eerst is de vraag van belang hoeveel Buizerds we 'hebben'. Van alle getelde gebieden is het oppervlak bekend, evenals wanneer en hoelang geteld is. De afgelegde telroutes zijn ingetekend en in GIS ingevoerd. Daarmee is het niet alleen mogelijk dichtheden van soorten te berekenen, maar ook het aantal per uur en het aantal per afgelegde kilometer. De laatste twee parameters zijn voor een grote vogel als Buizerd misschien van minder belang. Met name voor de 'kleine' vogelsoorten geeft het aantal per uur of aantal per afgelegde kilometer een betere methode van vergelijking dan het 'getelde' aantal per gebied. Als voorbeeld worden in tabel 3.3 hieronder deze parameters van de Buizerd in tabelvorm per deelgebied weergegeven.

Op de kaart (figuur 3.4) staan alle ingetekende routes weergegeven. Te zien is dat het landschap niet overal even intensief is doorkruist. De mogelijke oorzaken zijn legio: tijd, toegankelijkheid, type vervoer, verboden toegang, omvang bosgebieden et cetera. De vraag is nu of aan de hand van de verspreiding van de Buizerd en de afgelegde telroutes tijdens de tellingen te achterhalen is wat er mogelijk gemist is. Hoewel 352 Buizerds een hoog aantal lijkt, kun je er wel vanuit gaan dat niet alle Buizerds zijn geteld. Buizerds in bossen, op geploegde akkers, in knotbomen, in de bomen van wegbeplanting kun je ondanks hun omvang met gemak over het hoofd zien wanneer ze niet roepen en gewoon stil blijven zitten.

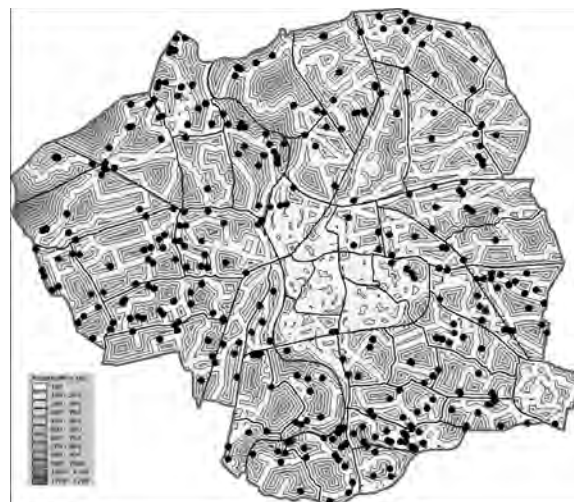
Om uit te vogelen op wat voor afstand Buizerds zijn waargenomen, zijn om de afgelegde telroutes, met behulp van GIS, gebieds-buffers gelegd van steeds 100 meter. Dat geeft een patroon van wit (binnen 100 meter van de teller) tot donkerder tint, steeds 100 meter verder van de waarnemer af. Hieroverheen zijn de stippen van de Buizerds geprojecteerd (zie figuur 3.5).

Figuur 3.3 Verspreiding Buizerd januari 2006 in Zutphen e.o. (n=352 ex).

Figuur 3.4 Afgelegde telroutes januari 2006

Figuur 3.5 Bufferzones van steeds 100 meter rondom de afgelegde telroutes.

De buffers (op het kaartje in verschillende tinten weergegeven) zijn als aparte gebieden (oppervlakten) te definiëren en de Buizerdstippen die daarin liggen zijn te selecteren op basis van de buffer waarin de stippen liggen. Dat is hieronder in tabel 3.4 weergegeven.

Uit tabel 3.4 is af te lezen dat er in 9581 ha van het gebied een teller is langsgekomen en dat er binnen dat gebied 190 Buizerds op kaart zijn gezet. 105 Buizerds zijn gezien van 100 tot 200 meter afstand van de waarnemer, etc. Geen van de Buizerds is verder dan op 500 meter afstand of verder waargenomen, maar het gaat in dit geval maar om slechts 222 ha.

De dichtheid binnen de bufferzone van 100 meter is 2,0 Buizerds per 100 ha en hoe verder weg de Buizerd zit, hoe minder kans je hebt hem nog te kunnen zien. Wanneer ik in GIS een buffer neem van slechts 50 meter rondom de afgelegde route (dan gaat het om 5302 ha waarbinnen 116 Buizerds zijn gezien) dan komt de dichtheid daar zelfs uit op 2,2 ex/100 ha.

De dichtheid wordt nog hoger wanneer deelgebied ZU (Zutphen), vrijwel geheel stedelijk gebied, buiten beschouwing wordt gelaten. In dat geval gaat het bij een buffer van 100 meter om 8046 ha waarbinnen 182 Buizerds zijn gezien. De dichtheid komt daarmee uit op 2,26 Buizerds per 100 ha. In het geval van een buffer van 50, zonder ZU, gaat het om 4391 ha waarbinnen 110 Buizerds zijn gezien. De dichtheid komt dan zelfs uitkomt op 2,51 Buizerds per 100 ha.

Het totale getelde gebied zonder deelgebied ZU bedraagt 174 km². Bij een dichtheid van 2,51 Buizerds per 100 ha zou het aantal Buizerds daarmee 436 stuks kunnen bedragen. Al met al, met in het achterhoofd dat er ook in ZU Buizerds zijn geteld (14 ex) en dat een

deel van de Buizerds niet is gezien, zal het aantal Buizerds dat zich in januari 2006 binnen het werkgebied bevond mogelijk op 450 exemplaren hebben gelegen. Op basis van deze berekening zou 22% van de Buizerds tijdens de tellingen zijn gemist.

Met dank aan alle tellers: Paul Barendrecht, Steven en Nanda de Bie, Anke en Jan Eshuis, David Hageman, Henk-Jan Hof, Goen Jansen, Michel Klemann, Adri Mulder, Gerrie Nijenhuis, Eddie Oosthof, Jeroen Philippona, Michiel van der Weide, John Wouda.

Tabel 3.4 Verschillende bufferzones ten opzichte van telroutes en bijbehorende oppervlakte-eenheden; aantal Buizerds en de dichtheid van Buizerds in de verschillende bufferzones.

Buffer	Opp	Buizerd	Dichtheid
100	9481	190	2,0
200	5456	105	1,9
300	2622	47	1,8
400	1087	6	0,6
500	358	4	1,1
600	92	0	0,0
700	50	0	0,0
800	33	0	0,0
900	25	0	0,0
1000	14	0	0,0
1100	6	0	0,0
1200	2	0	0,0

Tabel 3.3 Kengetallen Buizerds (n=352 ex) in de afzonderlijke deelgebieden, januari 2006. In vet: hoogste aantal.

Telgebied	AV	GE	HC	KN	TE	VB	ZU
opp.	2507 ha	4404 ha	1496 ha	3168 ha	2663 ha	3168 ha	1821 ha
Aantal	43	53	26	56	71	89	14
N/100 ha	1,72	1,2	1,74	1,77	2,67	2,81	0,77
N/uur	2,06	2,04	1,65	2,67	3,84	4,32	0,6
N/km	0,51	0,38	0,58	0,83	0,8	0,77	0,13

Bijlage 1.

Overzicht getelde soorten en aantallen in januari 2006 in het werkgebied van VWG-Zutphen e.o (197 km²).

Soort	N	N/100 ha	N/km	N/h
Dodaars	70	0,36	0,11	0,48
Fuut	51	0,27	0,08	0,35
Aalscholver	198	1,03	0,31	1,36
Grote Zilverreiger	1	0,01	0,00	0,01
Blauwe Reiger	169	0,88	0,26	1,16
Ooievaar	30	0,16	0,05	0,21
Knobbelzwaan	181	0,94	0,28	1,24
Rietgans	5	0,03	0,01	0,03
Kolgans	31077	161,63	48,21	212,71
Grauwe Gans	2561	13,32	3,97	17,53
Soepgans	125	0,65	0,19	0,86
Canadese gans	12	0,06	0,02	0,08
Brandgans	347	1,80	0,54	2,38
Nijlgans	94	0,49	0,15	0,64
Bergeend	2	0,01	0,00	0,01
Carolina-eend	1	0,01	0,00	0,01
Smient	1732	9,01	2,69	11,85
Krakeend	78	0,41	0,12	0,53
Wintertaling	349	1,82	0,54	2,39
Wilde Eend	2515	13,08	3,90	17,21
Soepeend	272	1,41	0,42	1,86
Slobeend	10	0,05	0,02	0,07
Tafeleend	115	0,60	0,18	0,79
Kuifeend	381	1,98	0,59	2,61
Nonnetje	3	0,02	0,00	0,02
Grote Zaagbek	16	0,08	0,02	0,11
Blauwe Kiekendief	1	0,01	0,00	0,01
Havik	3	0,02	0,00	0,02
Sperwer	39	0,20	0,06	0,27
Buizerd	352	1,83	0,55	2,41
Ruigpootbuizerd	1	0,01	0,00	0,01
Torenvalk	44	0,23	0,07	0,30
Slechtvalk	2	0,01	0,00	0,01
Fazant	17	0,09	0,03	0,12
Waterhoen	343	1,78	0,53	2,35
Meerkoet	1772	9,22	2,75	12,13
Scholekster	1	0,01	0,00	0,01
Kievit	1440	7,49	2,23	9,86
Watersnip	8	0,04	0,01	0,05
Houtsnip	2	0,01	0,00	0,01
Wulp	13	0,07	0,02	0,09
Witgat	7	0,04	0,01	0,05
Oeverloper	1	0,01	0,00	0,01
Kokmeeuw	5060	26,32	7,85	34,63
Stormmeeuw	2103	10,94	3,26	14,39
Zilvermeeuw	119	0,62	0,18	0,81
Gr. Mantelmeeuw	2	0,01	0,00	0,01
Stadsduif	218	1,13	0,34	1,49
Holenduif	156	0,81	0,24	1,07
Houtduif	5232	27,21	8,12	35,81
Turkse Tortel	532	2,77	0,83	3,64
IJsvogel	17	0,09	0,03	0,12

Soort	N	N/100 ha	N/km	N/h
Groene Specht	22	0,11	0,03	0,15
Zwarte Specht	5	0,03	0,01	0,03
Gr. Bonte Specht	118	0,61	0,18	0,81
Kl. Bonte Specht	2	0,01	0,00	0,01
Veldleeuwerik	122	0,63	0,19	0,84
Graspieper	210	1,09	0,33	1,44
Waterpieper	21	0,11	0,03	0,14
Grote Gele Kwik	2	0,01	0,00	0,01
Witte Kwikstaart	17	0,09	0,03	0,12
Winterkoning	217	1,13	0,34	1,49
Heggenmus	115	0,60	0,18	0,79
Roodborst	361	1,88	0,56	2,47
Merel	2289	11,91	3,55	15,67
Kramsvogel	5519	28,70	8,56	37,78
Zanglijster	42	0,22	0,07	0,29
Koperwiek	1043	5,42	1,62	7,14
Grote Lijster	45	0,23	0,07	0,31
Tijftjaf	1	0,01	0,00	0,01
Goudhaan	235	1,22	0,36	1,61
Vuurgoudhaan	2	0,01	0,00	0,01
Staartmees	447	2,32	0,69	3,06
Glanskop	97	0,50	0,15	0,66
Matkop	47	0,24	0,07	0,32
Kuifmees	66	0,34	0,10	0,45
Zwarte Mees	35	0,18	0,05	0,24
Pimpelmees	984	5,12	1,53	6,74
Koolmees	1558	8,10	2,42	10,66
Boomklever	254	1,32	0,39	1,74
Boomkruiper	224	1,17	0,35	1,53
Klapekster	1	0,01	0,00	0,01
Gaai	382	1,99	0,59	2,61
Ekster	519	2,70	0,81	3,55
Kauw	2904	15,10	4,51	19,88
Roek	2472	12,86	3,83	16,92
Zwarte Kraai	1735	9,02	2,69	11,88
Raaf	4	0,02	0,01	0,03
Spreeuw	2998	15,59	4,65	20,52
Huismus	3317	17,25	5,15	22,70
Ringmus	421	2,19	0,65	2,88
Vink	1535	7,98	2,38	10,51
Keep	21	0,11	0,03	0,14
Groenling	175	0,91	0,27	1,20
Putter	49	0,25	0,08	0,34
Sijs	1081	5,62	1,68	7,40
Kneu	24	0,12	0,04	0,16
Barmsijs	224	1,17	0,35	1,53
Goudvink	106			0,55
Appelvink	74	0,38	0,11	0,51
Geelgors	39	0,20	0,06	0,27
Rietgors	12	0,06	0,02	0,08
Steenuil	4	0,02	0,01	0,03
Totaal	90077	467,28	139,74	616,61

Blauwe Reiger, 21 december 2007, de Vijver (Zutphen)

4 Verspreiding van roofvogels op Hackfort en Starink in 2007

door Henk-Jan Hof

Kennis over aantallen en verspreiding van roofvogels stelt de beheerder, mocht dit een wens zijn, in staat nestplaatsen te beschermen. Daarom is, evenals voorgaande jaren, het landgoed Hackfort in 2007 wederom actief onderzocht op roofvogels. In dit artikel maak ik onderscheid tussen Hackfort en Starink, het gebied dat tegen landgoed 't Waliën aan ligt.

Werkwijze

Vanaf eind maart werden oude (bekende) nesten van roofvogels nagelopen om na te gaan of er aan werd gebouwd. Daarnaast werden op basis van waarnemingen van territoriale paren zoveel mogelijk nieuwbouwnesten opgespoord. Er werd bijgehouden of nesten bezet waren en bleven. In het laatste geval werd ook het aantal jongen zo goed mogelijk vastgesteld door in het takkelingenstadium en de periode na uitvliegen nauwlettend de omgeving van het nest in de gaten te houden. Omdat er niet bij de nesten is geklommen, zijn de legselgroottes onbekend, evenals het aantal eieren dat niet is uitgekomen.

Het veldwerk ving aan in maart en werd tot in de derde week van augustus voortgezet. De verzamelde waarnemingen, waaronder ook paarwaarnemingen en voedselvluchten, werden genoteerd in een veldboekje. Thuis werden de in het veld genoteerde gegevens verwerkt in een spreadsheet en uiteindelijk verwerkt op soortkaarten.

Bij de Wespendif werd, naast het koud aflopen van bepaalde bospercelen, met name de techniek van het posten gehanteerd. Het

doel van dit posten paarwaarnemingen te kunnen doen en/of voedseltransport waar te nemen richting een mogelijke nestlocatie. Voor Boomvalken werd de omgeving van het studiegebied een aantal malen, voornamelijk in de avonduren, per fiets doorkruist.

Soortbesprekingen

In totaal werden binnen het geïnventariseerde gebied 31 territoria van roofvogels geregistreerd. De verspreiding van roofvogels buiten het geïnventariseerde gebied is buiten deze tabel gelaten; die gegevens zijn ook niet opgenomen op de soortkaarten. De verdeling per soort en per deelgebied is weergegeven in tabel 4.1.

Wespendif

Er werd slechts één territorium vastgesteld en wel op Hackfort. Zowel het mannetje als het vrouwtje waren in het adulte kleed. Deze vogels besteedden veel tijd aan het samen vliegen en zijn uren samen cirkelend boven Hackfort gezien. Er zijn geen aanwijzingen dat dit paar een nest met jongen heeft gehad. Tijdens het veldwerk vanaf half juli tot en met de derde week van augustus werd nimmer een prooidragende vogel waargenomen. Dit paar verbleef veelal in de directe omgeving van het kasteel Hackfort, met een voorkeur voor een gebied ten noordwesten van het kasteel. De stip op de verspreidingskaart verwijst naar dit gebied.

In 2007 werden in verhouding tot voorgaande jaren maar weinig Wespendifen waargenomen. De hoeveelheid tijd die aan het karteren van Wespendifen werd besteed was vergelijkbaar met de tijdsbesteding van voorgaande jaren, toen er meerdere paren verbleven die wel binding hadden met nestplaatsen. Het seizoen 2007 kan daarom aangemerkt worden als een slecht jaar voor Wespendifen op Hackfort en Starink. Wat de oorzaak is van de matige bezetting is onduidelijk. In andere gebieden - waaronder het Grote Veld bij Vorden - werden namelijk meer dan eens prooidragende Wespendifen aangetroffen. Binnen het geïnventariseerde gebied zijn in voorgaande jaren maximaal drie territoria vastgesteld.

Havik

In het studiegebied werd in 2007 geen territorium van de Havik vastgesteld. Gere-

geld werden jagende haviken gezien; ook prooidragende mannetjes werden geregeld waargenomen. De waargenomen vogels verdwenen altijd buiten de begrenzing van het geïventariseerde gebied.

Sperwer

Op Starink werd één Sperwernest gevonden, op Hackfort werden drie nesten gevonden. Het nest op Starink werd gebouwd in een Grove Den, de nesten op Hackfort bevonden zich in een Douglasspar, in een Fijnspar en in een met Klimop begroeide Berk. Rond deze nestplaatsen werden later in het seizoen bedelende jongen waargenomen. Alleen op de vaste plukplaats op Starink werden rond het nest de prooien verzameld. Informatie over die prooien en andere informatie over deze nestlocatie wordt afzonderlijk gegeven in Van Rijn & Hof, Sperwers in de Noordwestelijke Graafschap in 2007.

Buizerd

In totaal werden in het door mij geïventariseerde gebied zes territoria gevonden, alsmede 17 nesten. Dertien nesten werden in Zomereik gevonden, twee nesten in Berk, één nest in een Grove Den en één nest werd gevonden in een Douglasspar. In één van de territoria werd laten in het seizoen een bedelend jong vastgesteld. Ook na grondig zoeken werd daar het nest niet gevonden. Bij vier succesvolle nesten werd één uitgevlogen jong vastgesteld, bij acht succesvolle nesten werden twee uitgevlogen jongen vastgesteld. Drie succesvolle paren brachten drie jongen groot. Bij twee paren zijn wel jongen op het nest vastgesteld, maar deze jongen zijn om onduidelijke reden niet uitgevlogen. Het aantal jongen is bij alle nesten vanaf de grond vastgesteld, zodat gesteld kan worden dat het werkelijke aantal jongen ongetwijfeld groter geweest zal zijn.

Tabel 4.1 Aantal roofvogelterritoria op Hackfort en Starink in 2007.

	Hackfort	Starink	Totaal
Wespendief	1	0	1
Havik	0	0	0
Sperwer	3	1	4
Buizerd	20	3	23
Boomvalk	2	0	2
Torenvalk	1	0	1

De meeste van de door mij waargenomen oudervogels waren in het adulte kleeed. Broedparen waarvan zowel het mannetje als het vrouwtje in het onvolwassen kleeed waren heb ik, evenals in voorgaande jaren, niet vastgesteld. Gesteld mag worden dat er sprake is van een stabiele broedpopulatie.

Tijdens het veldwerk werden in de nestomgeving enkele prooiesten gedetermineerd. Gevonden werden één Wilde Eend (adult), twee Gaai (juveniel), twee Zwarte Kraai (juveniel), één Houtduif (juveniel), één Spreeuw (juveniel) en één Mol.

Boomvalk

Van de Boomvalk werden twee broedgevallen op Hackfort vastgesteld. Er werd een nest gevonden in een Zomereik ten westen van het kasteel Hackfort en een mogelijk ander nest bevond zich in een met Klimop begroeide Zomereik aan de Veldslagweg (nabij gemeente Vorden). Op het nest bij het kasteel waren op enig moment vanaf de grond drie jongen te zien. Dit nest was op afstand met de verrekijker goed vanaf de grond te observeren. Op 27 juli werd vastgesteld dat er geen jongen meer op het nest aanwezig waren. Tijdens controle van de nestomgeving werden geen verongelukte jongen gevonden. Het nest hing wel scheef in de nestboom. Een reden van mislukking is niet te geven.

Bij het andere nest aan de Veldslagweg werd op 5 juli 2007 voor het laatst een prooi-overdracht gezien. Op 27 juli 2007 werd nog een cirkelend paartje gezien. Op deze dag

Tabel 4.2 Prooijlijst van twee Boomvalkparen op Hackfort in 2007.

Soort	Leeftijd	Totaal
Huiswaluw	adult	1
Witte Kwikstaart	adult	1
Roodborst	juveniel	1
Merel	juveniel	1
Grote Lijster	juveniel	1
Gauwe Vliegenvanger	adult	1
Koolmees	juveniel	2
Ringmus	juveniel	1
Huisbus	juveniel	2
Vink	adult	2
Totaal		13

vertoonden beide agressief gedrag naar cirkelende Buizerds. Begin augustus was de broedplaats verlaten.

Het nest van was vanaf de grond niet zichtbaar, maar het Boomvalkvrouwtje verdween diverse malen met prooi in de kroon van een rijkelijk met Klimop begroeide Zomereik. Op de klimopbladeren werd wel witte stront gezien, een reden temeer om te veronderstellen dat er ook in dit nest jongen aanwezig geweest zijn. Tijdens uren van posten zijn daar geen uitgevlogen jongen waargenomen.

Bij de twee nestplekken zijn dertien prooien gevonden. Deze prooien staan vermeld in tabel 4.2.

Torenvalk

In het geïnventariseerde gebied werd slechts één broedgeval van Torenvalken vastgesteld. In eerste instantie leek het erop dat de bij Wagenvoort opgehangen nestkast de uitverkoren nestplek was maar uiteindelijk werd gekozen voor een houtwal van Zomereik. Rondom de nestkast zijn geregeld conflicten waargenomen tussen Torenvalken en Nijlganzen. Ook werd er door de Torenvalken volop met Holenduiven en Kauwtjes geruzied.

Gelet op het in het geïnventariseerde gebied beschikbare aanbod van oude nesten van de Zwarte Kraai, die door Torenvalken als broedplaats worden geprefereerd, blijft het opmerkelijk dat er op Hackfort zo weinig Torenvalken tot broeden komen. Ook in voorgaande jaren is nimmer meer dan één territorium vastgesteld.

Op 3 augustus 2007 werden in de houtwal drie luid bedelende jongen aangetroffen.

Woord van dank

Mijn hartelijke dank gaat uit naar Michel Klemann en Stef van Rijn. Michel vervaardigde met veel enthousiasme de soortkaarten, Stef deed suggesties voor de verslaglegging.

Henk-Jan Hof
 Ida Gerhardtsingel 65
 7207 CK Zutphen
 0575- 571054 / 06-55915295
 henkjanhof@gmail.com

Nest van Brandgans De Mars, 13 mei 2006 (foto M. Klemann)

5 Weidevogelbescherming Tichelbeekse Waarden 2007

door Frans Parmentier

In 2007 heeft voor het tweede jaar in het Zutphense deel van de Tichelbeekse Waarden actieve weidevogelbescherming plaatsgevonden. Actief wil zeggen dat er legsels zijn opgezocht en gemarkeerd zodat ze bij veldwerkzaamheden als maaien kunnen worden ontzien. Dit veldwerk is gedaan door Warner Jan de Wilde (zuidelijk deel) en Frans Parmentier (middengebied en het stuk ten noorden van de spoorbrug). Vond in 2006 nog op 30 ha nestbescherming plaats, in 2007 was het uitgebreid tot 67 ha, het hele Zutphense deel van de Waarden.

Beheerafspraken

Voorafgaand aan het broedseizoen zijn alle landgebruikers benaderd met de vraag of ze mee wilden werken aan nestbescherming en of ze interesse hadden in het afsluiten van een beheerscontract met de Vogelwerkgroep Zutphen. De gemeente Zutphen had hiervoor € 3.300,- ter beschikking gesteld aan de vogelwerkgroep.

Het beheercontract hield in dat er tijdens het maaien een zogenaamde vluchtstrook zou worden aangelegd op percelen waar nog nesten aanwezig zouden zijn. Dit is een strook gras van 2500 m² die ten minste tot twee weken na het maaien zou blijven staan. Daarnaast dienden de boeren zich naar alle redelijkheid in te spannen de nesten en pulen te sparen. In de praktijk betekende dit dat:

- er ruim (minimaal 3 x 5 m) om de nesten heen moet worden gemaaid;
- bij het schudden voorkomen moest worden dat er maaisel op het nest kwam te liggen;

- er niet in schemer of donker werd gemaaid of gegraasd;
- bij beweiding met meer dan drie stuks vee per ha nestbeschermers over legsels werden geplaatst.

Alle zeven boeren wilden meewerken aan de nestbescherming. Niet alle boeren vonden de vluchtheuvels inpasbaar in hun perceelgebruik. Uiteindelijk is met twee boeren een contract gesloten voor het aanleggen van ten minste één vluchtheuvel en is met een derde boer overeengekomen dat hij, in plaats van vier vluchtheuvels, twee (weidevogelrijke) percelen pas na 15 juni zou maaien en één pas na 1 juli. Totaal zijn er contracten afgesloten over 46 ha. Dat is 70% van het gebied en tevens ook het meest weidevogelrijke deel van de Waarden.

Tabel 5.1 De beloning per soort.

Soort	Beloning	Soort	Beloning
Scholekster	€ 29,-	Grutto	€ 86,-
Kievit	€ 29,-	Tureluur	€ 86,-
Wulp	€ 86,-	Graspieper	€ 58,-
Rietgors	€ 58,-	Gele Kwikstaart	€ 58,-

Tabel 5.2 Het aantal gevonden en uitgekomen legsels in 2006 (30 ha) en 2007 (67 ha).

Soort	Gevonden legsels		Uitgekomen legsels	
	2006	2007	2006	2007
Scholekster	2	1	0	0
Kievit	18	36	9	8
Grutto	15	8	5	4
Tureluur	9	17	4	9
Wulp	1	3	1	2
Slobeend	1	0	0	0
Kuifeend	1	0	0	0
Zomertaling	1	0	0	0
Gele kwikstaart	0	9	0	5
Graspieper	0	5	0	3
Rietgors	0	4	0	2
Totaal	48	83	19	33

Beloning

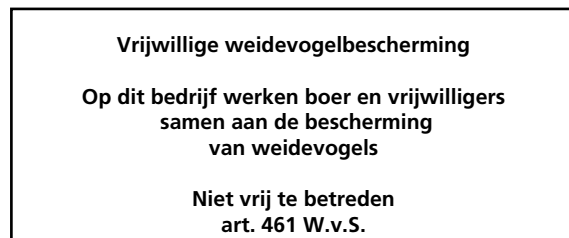
Naast compensatie voor opbrengstderving van de vluchtheuvel kregen de contractanten ook een beloning voor op hun percelen gevonden legsels. Het aantal uitbetaalde legsels was gebaseerd op het aantal aanwezige legsels rond 16 april, 12 mei en 9 juni. De hoogte van het uit te betalen bedrag was afhankelijk van de vogelsoort. In tabel 5.1 staat het per soort uitgekeerde bedrag.

Perceelgebruik

Door de droogte in april en het regenachtige weer in mei, juni en juli zijn in de Tichelbeekse Waarden begin juni slechts twee percelen (zonder legsels) gemaaid. De rest is pas eind juli begin augustus gemaaid, lang nadat de jongen van de steltlopers onder de weidevogels vliegvlug waren geworden (zangvogels konden nog wel met hun tweede of derde broedsel bezig zijn). Er waren dan ook geen legsels meer bekend tijdens het maaien en jongen werden niet meer waargenomen. Het aanleggen van vluchtheuvels zo laat in het broedseizoen was niet zinvol en is door de boeren in overleg achterwege gelaten.

Bordjes

In 2006 was duidelijk geworden dat er veel verstoring was door recreanten met honden, vliegers of visnestjes. Daarom zijn in het begin van het broedseizoen op diverse strategische plaatsen aan hekken en afrastering bordjes gehangen met het volgende opschrift:

Niet iedere hondenbezitter nam er notie van, maar de bordjes hadden toch menigeen attent gemaakt op de weidevogels en de onwenselijkheid om door het land te lopen. De algemene indruk was dan ook dat er op de percelen niet meer gerecreëerd werd en er veel minder met honden doorheen werd

gelopen. Het resultaat was dus dat de vogels minder langdurig verstoord werden.

Gevonden legsels

Waarschijnlijk door het droge weer in april heeft, net als elders in Nederland, een aantal Grutto's afgezien van broeden. Daardoor bleef de vestiging ten zuiden van de spoorbrug achter in vergelijking met 2006. Toen waren er vijftien legsels gevonden, in 2007 slechts vijf. Wel lagen er drie legsels van deze soort op het nieuw bij de bescherming betrokken perceel ten noorden van de spoorbrug.

Van Kievit en Tureluur zijn wel meer legsels gevonden: respectievelijk 36 en 17 tegen 18 en 9 in 2006. Eendenlegsels zijn dit jaar niet aangetroffen, wellicht ook een gevolg van de droogte in april. Bijzonder is dat Warner Jan met een hoop geduld wel 18 legsels van de zangvogels vond! In tabel 5.2 staat een vergelijk van het aantal in 2007 gevonden en uitgekomen legsels met die van 2006.

Buiten de in tabel 5.2 genoemde soorten waren er in het gebied nog andere bijzondere weidevogels aanwezig. Zo liepen er tenminste twee paren Patrijs rond. In het lange ongemaaide gras riepen begin juli twee Kwartelkoningen, waarvan één ten noorden van de spoorbrug. Dat die er ook gebroed heeft is goed mogelijk, maar zonder vondst van een legsel is dit niet met zekerheid te zeggen. Het perceel is pas 10 augustus gemaaid, dus wellicht hebben de Kwartelkoningen daar succes gehad. Ook verbleef er enige weken in het zuidelijke deel een paartje Paapje. Onduidelijk is of het om een (mislukt) broedgeval ging of om lang pleisterende doortrekkers.

Resultaten

Iets minder dan de helft van de gevonden legsels is uitgekomen. De belangrijkste verliesoorzaak is wederom predatie (roof van de eieren door roofdier of vogel). Maar ook het leeghalen van twaalf kievitsnesten door de mens en ook de markeringsstokken waren weg! 't heeft de resultaten in negatieve zin beïnvloed. Uiteindelijk was het aantal succesvolle legsels bescheiden en wat de steltlopers betreft in overeenstemming met 2006. Alleen de Tureluur had een duidelijk beter resultaat met negen legsels uit tegen vier in 2006.

Vervolg

In het voorjaar van 2008 willen we graag een vervolg geven aan de bescherming en het beheer met vluchtheuvels en eventuele uitstel van maaien en legselbeloning. Voor de financiering daarvan zullen we in overleg gaan met de gemeente Zutphen. Ook zullen we weer bordjes plaatsen zodat het duidelijk is dat het om een niet toegankelijk weidevogelgebied gaat.

Conclusies

- Alle gebruikers van de Tichelbeekse Waarden (Zutphense deel) waren bereid zonder vergoeding mee te werken aan de bescherming van de legfels.
- Op de meeste weidevogelrijke percelen zijn goede afspraken gemaakt om bij het maaien extra overlevingskansen te creëren voor Grutto-, Tureluur en eendenpullen in de vorm van vluchtheuvels of verlaat maaien.
- Waarschijnlijk door de droogte in april heeft een aantal Gruttoparen afgezien van broeden.
- In totaal zijn er minder gruttolegfels gevonden, maar meer Kievit, Tureluur, Gele kwikstaart, Graspieper en Rietgors.

- Door veel predatie en het uithalen van legfels door de mens is wat de legfels betreft is alleen het resultaat van de Tureluur en van de zangvogels goed te noemen.
- Door het bijzonder regenachtige weer en de afspraken over maaiuitstel konden de meeste percelen pas eind juli, begin augustus worden gemaaid, hetgeen bijzonder gunstig was voor de weidevogels en in het bijzonder voor de nog laat in het gras broedende zangvogels.
- Het plaatsen van bordjes Weidevogelgebied, niet toegankelijk lijkt de verstoring door recreanten sterk verminderd te hebben.
- Het systeem van het vergoeden van vluchtheuvels en beloning voor legfels heeft de gebruikers van het gebied extra gemotiveerd om aan nestbescherming mee te werken.
- We kijken uit naar het nieuwe seizoen om aan de slag te gaan met de bescherming van de weidevogels in de Tichelbeekse Waarden.

Frans Parmentier
 Loverendale 33
 7207 PG Zutphen
 0575-575215

Tabel 5.3 Lotgevallen legfels in de Tichelbeekse Waarden 2007 (67 ha).

Soort	Gevonden nesten	Uitgekomen nesten	Niet uitgekomen nesten	Resultaat onbekend	Verliesoorzaak				
					Predatie	Agr. werkzaamheden	Verlaten	Diverse	Onbekend
Scholekster	1	0	1	0	1				
Kievit	36	8	28	0	16			12	
Grutto	8	4	3	1	3				
Tureluur	17	9	8	0	7		1		
Wulp	3	2	1	0	1				
Gele kwikstaart	9	5	0	4					
Graspieper	5	3	0	2					
Rietgors	4	2	0	2					
Totaal	83	33	41	9	28	0	1	12	0
percentage	-	45%	55%	-	38%	0%	1%	16%	0%

Poel Empese- en Tondese heide, 8 juli 2007 (foto M. van der Weide)

6 De Ooievaar in het werk- gebied van VWG Zutphen

door Jeroen Kuipers

Sinds de start in 1981 van het Ooievaarsbuitenstation 't Zand in Gorssel is de Ooievaar *Ciconia ciconia* een steeds vaker geziene vogel geworden binnen het werkgebied van de vogelwerkgroep. Het aantal ooievaars is sinds de start sterk gestegen en elk jaar komen er nog nieuwe vestigingen bij, zo ook in 2007.

Ooievaarsbuitenstation

Op het Ooievaarsbuitenstation (hierna OBS) waren dit jaar tien nesten bezet. Alle nesten zitten op hoge palen en worden bezet door een vrij vaste groep vogels. Onder de broedvogels bevinden zich ook vogels uit het buitenland; één uit België (M5730) en twee uit Duitsland (Rheine 015 en Helgoland 856N). Van de tien bezette nesten zijn op acht nesten jongen uitgevlogen. Op de twee mislukte nesten zijn wel jongen geboren (één en vier) maar deze zijn voortijdig gestorven. In totaal werden er 36 jongen geboren waarvan er uiteindelijk 15 zijn uitgevlogen. Dit betekent dat 58% van de jongen is gestorven. Grotendeels komt dat door een tijd van nat en koud weer in een periode waarin de jongen nog in het dons zaten en eigenlijk al te groot waren om te schuilen onder de vleugels van de oudervogel. De jongen worden dan nat en koud, krijgen vaak longontsteking en sterven.

In twee gevallen was er een andere oorzaak

Ooievaar, 22 april 2007, boomnest aan de Kolkweg (Gorssel).

aan te wijzen: één jong overleed na gevechten met vreemde Ooievaars op het nest en een ander jong is na het uitvliegen op 3 juli verongelukt.

Als we naar het gemiddelde kijken, zien we dat er per bezet nest (nesten met en zonder uitgevlogen jongen) 1,5 jongen zijn uitgevlogen. Vergelijken we dat met het gemiddelde per geslaagd nest (dus een nest waar daadwerkelijk jongen uitgevlogen zijn) dan zien we dat hier 2,3 jongen per nest zijn uitgevlogen.

Overige nesten

Buiten het OBS en binnen het werkgebied van de VWG Zutphen waren dit jaar 29 nesten bezet. Het betreft hier nesten die zowel vlakbij of ver van het OBS liggen. Ook op de 'buitennesten' zijn buitenlandse Ooievaars aanwezig: op het nest bij Kwekerij Knol zit een Franse Ooievaar (P4603) en bij Cortenoever zit een ooievaar met een smalle ring (nummer ?), die hoogstwaarschijnlijk uit Duitsland afkomstig is.

Van de 29 bezette nesten zijn er 20 succesvol in het laten uitvliegen van jongen. Bij de negen nesten waarbij het misging zijn er 5 waarbij geen jongen zijn geboren of niet waargenomen en vier waarbij de pulli in de jongenfase zijn overleden. Uiteindelijk zijn op alle buitennesten 53 jongen geboren, waarvan er 38 zijn uitgevlogen. Dit houdt in: een sterfte van 28%, hetgeen aanzienlijk lager is dan de sterfte op het OBS. Mogelijk is dit te verklaren door de kleinere

beginlegsels en het daaropvolgende kleinere aantal jongen dat beschermd en gevoed moet worden. Op het OBS was het gemiddeld aantal eieren 4,3 per nest en 3,6 uitgekomen jongen per nest. Bij de buitennesten was dit achtereenvolgens 2 eieren per nest en 1,8 jong per nest. Doordat een deel van de buitennesten dichtbij het OBS zijn gelegen komen de oudervogels ook hier een kuikentje meepikken en hebben ze het, met een relatief klein aantal jongen, een stuk gemakkelijker dan bij de volle nesten op het OBS. Ook is het makkelijker om een klein aantal jongen warm en droog te houden dan een nest vol.

Het gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per bezet nest lag bij de buitennesten op 1,3 en het gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per succesvol nest was 1,9.

In het voorjaar van 2007 is het gebied rondom het OBS nog voller geworden. In de kleine reigerkolonie aan de Kolkweg vlak achter het OBS vestigden zich spontaan zeven nieuwe paartjes. Hoog in de kruinen van de loof- en naaldbomen brachten vier paartjes in totaal zes jongen groot. Twee paren hebben wel gebroed, maar er zijn geen jongen waargenomen. Bij één paar is het jong op het nest gestorven. Tot nu toe zijn er elk jaar nieuwe vestigingen, zowel binnen het werkgebied als langs de gehele IJssel. Hoe zal dit in 2008 gaan verlopen?

Voor de toekomst ligt de nadruk op het verzamelen van biotoopgegevens en het foerageren van de ooievaars. Want alhoewel het

Tabel 6.1 Overzicht van de nesten op het Ooievaarsbuitenstation.

Nest	Paar	Uitgekomen	Uitgevlogen
Paalnest 1	ongeringd x Rheine 015	4	2
Paalnest 1a	5531 x ongeringd	5	2
Paalnest 2	3953 x M 5730	4	2
Paalnest 3	1961 x 397	1	0
Paalnest 4	815 x 724	4	3
Paalnest 5	1291 x 667	4	1
Paalnest 6	ongeringd x ongeringd	3	2
Paalnest 7	487 x Helgoland 856N	4	2
Paalnest 7a	5249 x 4821	4	0
Paalnest 8	410 x 425	3	1
Totaal		36	15

goed gaat met de Ooievaar, zal er nog het nodige moeten gebeuren aan biotoopherstel wil de soort zich ook in de toekomst zonder mensen kunnen redden. Bij deze wil ik dan ook vragen of iedereen die een foeragerende Ooievaar waarneemt of een Ooievaar op een nieuwe nestplaats deze door wil geven. Probeer de eventueel aanwezige ring af te lezen en noteer biotoop en plaats, liefst met Amersfoort-coördinaten.

Jeroen Kuipers
Paul Rodenkolaan 98
7207 CJ Zutphen
0575-530059
jeroenkuipers72@gmail.com

Tabel 6.2 Overzicht van de buitennesten binnen het werkgebied VWG Zutphen

Nest	Paar	Uitgekomen	Uitgevlogen
't Senneke	5855 x ongeringd	3	2
Boschloo	2200 x ongeringd	1	1
Laan van Eshede	3179 x 4431	3	2
Kolkweg	429 x Helgoland 828 P	3	3
Valkeweg	Ongeringd x ??	3	2
Kwekerij Knol	2628 x P4603	1	0
Silo Ravenswaard	1154 x 521	2	1
Kerk Voorst	388 x 392	0	0
Klaassen Voorst	819 x 491	?	0
Steenfabriek	636 x 985	3	3
Empe	?? x ??	1	1
Tonden 1	3526 x ongeringd	3	3
Tonden 2	?? x ongeringd	3	0
Cortenoever	?? x ??	2	2
Klarenbeek 1	3481 x 4504	3	0
Kerk Gorssel	6536 x 6380	3	2
Hooistraat Voorst	Ongeringd x ongeringd	3	2
Veer Bronkhorst	4679 x ??	4	4
Hakfoort, Gorssel	6186 x ongeringd	1	1
Woudweg, Klarenbeek	Ongeringd x ongeringd	2	2
Reigerkolonie 1	?? x ongeringd	1	1
Reigerkolonie 2	6519 x 5249	2	2
Reigerkolonie 3	Ongeringd x 186 (zwart)	1	1
Reigerkolonie 4	5899 x 6514	1	0
Reigerkolonie 5	6674 x 6752	0	0
Kolkweg, 2e kolk	?? x ??	0	0
Kolkweg, 1e kolk	5764 x 6949	2	2
Appelboom 2			
Epserwaarden			
Totaal		53	38

Ooievaar, 22 april 2007, kerk Gorssel.

7 Vogels als verkeersslachtoffers in Zutphen

door Michel Klemann

Na een uitbraak van vogelgriep onder pluimvee, ergens begin 2006, is er op het internet een meldsysteem opgezet om dode vogels te melden. Zo kan snel worden gereageerd op 'uitzonderlijke vogelsterfte' en kan onderzoek worden gedaan naar het voorkomen van vogelgriep onder de avifauna.

'Van een aantal vogelsoorten in het bijzonder worden kadavers gezocht. Het gaat hierbij om soorten met een verhoogd risico op introductie en verspreiding van vogelgriep. Dit zijn eenden, zwanen, ganzen, reigers, futen, Buizerd, enkele soorten steltlopers en meeuwen. Verse en complete kadavers van deze soorten worden verzameld en naar een laboratorium gebracht, waar de doodsoorzaak wordt achterhaald.' Aldus deze website www.sovon.nl/dodevogels.

Dit meldsysteem staat op de website van SOVON Vogelonderzoek Nederland. Behalve dat nu snel gereageerd kan worden op uitzonderlijke sterfte, is het tevens mogelijk om allerlei andere doodsoorzaken van vogels en ook zoogdieren te melden. Op dit moment zitten er meldingen in van 36.000 dieren waarvan 4973 uit 2006 en 4474 uit 2007. Dat zijn landelijk ongeveer 13 meldingen van dode beesten per dag - niet echt veel, maar slechts een kleine groep mensen voeren alle dode beesten in die ze tegenkomen.

Ikzelf had al langer de gewoonte om dood gevonden dieren op te schrijven. De afgelopen twee jaar heb ik al mijn gegevens van die twee jaar op de dode-vogel-pagina ingevoerd. Henk-Jan Hof was er ook snel voor te porren en heeft ook vanaf het begin al zijn dode beesten ingevoerd. Het gros van de doodgevonden dieren die ik heb gevonden waren verkeersslachtoffers. Henk-Jan heeft behalve veel verkeersslachtoffers, vooral

veel prooien van roofvogels ingevoerd. Het gevolg is een paar duizend dood gevonden beesten in de regio Zutphen in slechts twee jaar tijd.

Op de landelijke kaart van meldingen is Zutphen e.o. terug te vinden als een vlek van zwarte vierkantjes (zie http://www.sovon.nl/dodevogels_kaart.asp).

Hierverder een kort overzicht van de door Henk Jan en mij in 2006 en 2007 aangetroffen verkeersslachtoffers binnen het werkgebied van de Vogelwerkgroep. Totaal vonden we er 439: 263 in 2006 en 176 in 2007. Een overzicht van aantallen per soort wordt in een tabel 7.1 weergegeven.

Nu zijn dit zeker niet alle verkeersslachtoffers die er gevallen zijn binnen het gebied. De dieren zijn hap-snap aangetroffen tijdens vogeltellingen, woon-werk fietstochten, boodschappen doen etcetera. Grote delen van het werkgebied bezoeken we zelden of nooit; veel dieren vallen niet op in de berm; worden snel tot pulp gereden; opgegeten door andere dieren of kunnen zich na een fatale aanrijding nog verstoppert. Vermoedelijk is bovenstaande lijst slecht enkele procenten van het totale aantal dieren dat de afgelopen twee jaar is platgereden.

Hoewel veel soorten zelden door autoverkeer worden doodgereden omdat ze gewoonweg niet vaak laag een weg kruisen, zijn er in de tabel toch opmerkelijke cijfers terug te vinden. Het aantal zoogdieren vergeleken met het aantal vogels is enorm, zeker wanneer je dat vergelijkt met de aantallen die je in het veld tegenkomt. Wanneer wij, in slechts twee jaar tijd, in zo'n klein gebied al 14 Bunzingen, 61 Egels, 19 Hazen, en niet minder dan 7 Steenmarters dood van de straat rapen, dan moet het autoverkeer op de populaties van deze soorten een enorme impact hebben.

De meeste zoogdieren hebben de pech dat ze op asfaltheogte de weg over moeten steken. Vogels hebben wat dat betreft meer kans om te overleven bij het kruisen van een weg.

Maar ook bij de vogels vallen een paar soorten op; 13 Boerenzwaluwen, 4 Bosuilen, 2 Groene Spechten, 44 Huismussen, 3 Steenuilen en 13 Zanglijsters. Dit zijn hoe dan ook forse aantallen voor zo'n kleine steekproef.

Wanneer dit overal in het werkgebied zo is, dan kan dit ook bij enkele vogelsoorten een forse druk op de populatie betekenen.

Michel Klemann
Het Zwanevlot 106
7206 CE Zutphen
m.klemann@chello.nl

Tabel 7.1 Verkeersslachtoffers in het werkgebied VWG Zutphen e.o. 2006 en 2007; gevonden door Michel Klemann & Henk-Jan Hof.

Vogels			
Soort	2006	2007	Totaal
Boerenzwaluw	6	7	13
Boomklever	1		1
Bosuil	1	3	4
Buizerd	1		1
Ekster	1	1	2
Gaai		2	2
Grasmus	1		1
Groene Specht	1	1	2
Heggenmus	1		1
Houtduif	13	6	19
Huismus	36	8	44
Kauw	6	1	7
Kievit	2		2
Kip		1	1
Kleine Mantelmeeuw	1		1
Kokmeeuw	6	3	9
Koolmees	3	1	4
Meerkoet	3	4	7
Merel	60	38	98
Pimpelmees	1	2	3
Putter		1	1
Ringmus	3		3
Roek		1	1
Roodborst	3	2	5
Scholekster	2		2
Sperwer		1	1
Spreeuw	1	1	2
Stadsduif	16	2	18
Steenuil	2	1	3
Tapuit		1	1
Tijftjaf	1		1
Turkse Tortel	3		3
Vink	3	4	7
Waterhoen	1	3	4
Wilde Eend	6	4	10
Winterkoning	2	1	3
Witte Kwikstaart	1		1
Zanglijster	9	4	13
Zwarte Kraai		2	2
Zwarte Roodstaart	1		1
Soorten	33	28	40
Exemplaren	198	106	304

Zoogdieren			
Soort	2006	2007	Totaal
Bosmuis	2	1	3
Bosspitsmuis		1	1
Bruine rat	4	6	10
Bunzing	7	7	14
Eekhoorn		1	1
Egel	25	36	61
Haas	11	8	19
Hermelijn	1		1
Kat	3	2	5
Konijn	1	1	2
Mol	1		1
Muskusrat		2	2
Steenmarter	4	3	7
Veldmuis	1	1	2
Vos	1	1	2
Wezel	1		1
Woelmuis	3		3
Soorten	14	13	17
Exemplaren	65	70	135

8 Zeldzame broedvogels en kolonie- vogels 2007

door Henk Jan Hof

De zeldzame broedvogels en kolonievogels vallen onder het Landelijk Soortonderzoek Broedvogels (LSB), één van de projecten van SOVON Vogelonderzoek Nederland. Voor dit project is Nederland onderverdeeld in districten. Het werkgebied van de Vogelwerkgroep Zutphen e.o. valt in het district Achterhoek (D12) en Veluwe (D11). In ieder district is een vrijwillige coördinator actief om de gegevens te verzamelen en te controleren. Met ingang van 1 januari 2008 ben ik, Henk-Jan Hof, voor SOVON actief als districtcoördinator (DC) voor de Achterhoek. De DC voor de Veluwe heet Ria Winters en is te benaderen op het navolgende emailadres: lsb.district.Veluwe@sovon.nl

Introductie Landelijk Soortonderzoek Broedvogels

Vogelinventarisaties worden georganiseerd door SOVON en de inventarisaties worden gedaan door vrijwilligers. Voor deelname aan deze inventarisaties is het niet noodzakelijk om lid te zijn van SOVON, je kunt er ook alleen geregistreerd staan als teller. Het Landelijk Soortonderzoek Broedvogels is het monitoringproject dat probeert de aantalsontwikkelingen van zeldzame broedvogels en kolonievogels in beeld te brengen. Om het veldwerk te standaardiseren is er een handleiding opgesteld. Deze kun je bij ondergetekende opvragen of op de website van SOVON bekijken (<http://www.sovon.nl/pdf/Handleiding-LSB.pdf>). In de Handleiding Landelijk Soortonderzoek Broedvogels staat

een compleet overzicht van de relevante soorten opgenomen met tips voor het inventariseren. Er staan ongeveer 17 kolonievogels en ongeveer 50 zeldzame broedvogelsoorten beschreven. In tabel 7.1 staan de belangrijkste soorten voor ons werkgebied.

Resultaten LSB in 2007

In ons werkgebied zijn al verschillende mensen actief met het jaarlijks tellen van bepaalde soorten kolonievogels of zeldzame broedvogels. Zo worden de Oeverzwaluwen bij Bronsbergen al enkele jaren geteld door Jan Hof en Jan Eshuis. De roekenkolonies in Zutphen, maar ook die in Eefde en Baak, worden al sinds jaar en dag geteld door Jeroen Kuipers. Michel Klemann telde de afgelopen jaren de aantallen nesten binnen de Blauwe reigerkolonie. De Huiszwaluwen worden door Jules Philiponna geteld. Zelf heb ik er aardigheid in om IJsvogels op te sporen. Een overzicht van de resultaten uit 2007 staan in bijgevoegd kader.

Tabel 8.1 Overzicht van de zeldzame broedvogels en kolonievogels waarvan broedgevallen doorgegeven mogen worden.

Kolonievogels	Zeldzame broedvogels
Blauwe Reiger	Ooievaar
Visdief	Canadese Gans
Oeverzwaluw	Brandgans
Huiszwaluw (woonkernen)	Kolgans
Roek	Bruine Kiekendief
	Kwartelkoning
	Kleine Plevier
	Steenuil
	Kerkuil
	IJsvogel
	Grote gele kwikstaart
	en overige

Overzicht 2007

Het overzicht met broedgevallen van 2007 van zeldzame broedvogels en kolonievogels is door Michiel van der Weide samengesteld op basis van waarnemingen van: Jan van Diermen, Jan Hof, Henk-Jan Hof, Michel Klemann, Frans Parmentier, Jeroen Philippona, Guido Verhoef, Jeroen Voerknecht, Michiel van der Weide en de www.waarnemingen.nl en de website VWG De IJsselstreek.

Roerdomp

Geen meldingen

Blauwe reiger

- Hekkelerdijk, IJzerhorst: 82 nesten
- Gorssel, 't Uterink: 2 nesten met jongen

Ooievaar

Zie bijdrage Jeroen Kuipers in dit jaarboek.

Brandgans

- Schouwlaak, Zutphen 33-37-51: 4 paar met jongen
- De Beele 1 paar
- De Marshaven, Zutphen 33-36-25 e.o. 6 paar (allemaal mislukt);
- Kinderboerderijtje Zwanevlot 33-47-11: 1 paar (geleewiekt) met 3 jongen.
- De Vijver, Zutphen 33-37-52: 1 paar, maar geen jongen dit keer.

Canadese Gans

- Schouwlaak, Zutphen 33-37-51: 3 paar met jongen
- De Vijver, Zutphen 33-37-52: gepaard met Soepgans 7 jongen

Kolgans

Geen meldingen

Bruine Kiekendief

- Oude IJsselstrang - Sprabanen: 33-36-23: regelmatig paartje aanwezig, nest!

Kwartelkoning

- Cortenoever: 8 (!) roepende mannetjes
- Tichelbeekse waard: 1 roepend mannetje
- De Hoven: 1 roepend mannetje
- Bronkhorsterwaard: 1 roepend mannetje

Kleine Plevier

- Empesche & Tondensche Heide 33-35-43: baltsend paar
- Rammelwaard 33-26-55: baltsend paar
- De Mars, Zutphen 33-37-21: baltsend paar
- Hackfort, Boshuisweg 33-47-35: baltsend paar

Kokmeeuw

- De Mars, Zutphen 33-37-21: 2 broedgevallen (4 alarmerende adulten op 3 juni)

Visdief

- De Mars, Zutphen 33-37-21: 34 broedgevallen (52 alarmerende adulten op 3 juni)

Zwarte stern

- Hoendernesterbeek, Zutphen 33-36-23: voeren van vrouwtje door mannetje, slepen met nestmateriaal, luidruchtig. Van 8 juni af zijn ze minimaal 11-18 dagen present geweest. In 1998 kwamen ze op 6 juni aan met zijn zessen en hebben drie stel gebroed en twee elk een jong grootgebracht.

Kerkuil (zeer onvolledig)

- boerderij aan de Kanonsdijk

Nachtzwaluw

- Groote Veld, Lochem: 2 territoria
- Gorsselse hei: 0

IJsvogel

- De Marshaven, Zutphen 33-36-25: nest in wand Oeverwaluwen
- Oude Begraafplaats, Zutphen 33-37-32: adult voert jong (10 juni)
- Berkel, 't Velde 33-37-33: adult voert jong (10 juni)
- Rammelwaard 33-26-44: ??
- De Vijver, Zutphen 33-37-52: twee keer territoriaal gedrag
- Hackfort Baakseweg: nest
- Hackfort Makkingbroek: nest
- Warken, sluis: nest
- Poppink: nest
- put van Klaassen, Zutphen 33-36-34: nest
- Hoendernesterbeek, Empe 33-36-22: nest
- Klarenbeek-Krepel: nest
- Voorstonden, ringvijver in bos 33-36-52: nest
- Turfveen, Leusveld 33-46-31: nest in elzenkluut

Oeverzwaluw

Zie de bijdrage van Jan Hof en Jan Eshuis.

Grote Gele Kwikstaart

- Sluis Twentekanaal Eefde 33-37-23: paartje, luid zingend

Raaf

- Waliën: nest

Roek

Zie de bijdrage van Jeroen Kuipers.

Doe mee!

In aanvulling op het hierboven aangegeven telwerk zou het mooi zijn als wij met elkaar binnen het deel van het werkgebied van de Vogelwerkgroep Zutphen dat ligt ten oosten van de IJssel ook de aantallen broedvogels van bijvoorbeeld de Grote Gele Kwikstaart en de IJsvogel in kaart weten te brengen. Deze laatste twee soorten hebben de belangstelling van menig vogelaar en het zou wellicht mogelijk moeten zijn om die soorten goed in beeld te brengen.

Ik wil jullie via deze weg vragen of er belangstelling bestaat om in een vast omlijnd gebied kolonievogels en/of één of meerdere zeldzame soorten broedvogels te inventariseren. Dat kan in vast omlijnde gebieden gebeuren. Ik stel voor daarbij aan te sluiten bij de telgebiedgrenzen zoals die al gehanteerd worden bij de wintervogeltellingen (zie figuur 3.2). Bij bepaling van het telgebied dat men wil inventariseren moet men vooraf in voldoende mate rekening houden met de

hoeveelheid telwerk. Dit is afhankelijk van de ervaring van de teller, een beginnend teller zal meer tijd aan de inventarisatie moeten besteden dan een gevorderde teller. Grotere teleenheden kunnen wellicht nog opgedeeld worden. Ik zal bijhouden welke gebieden geteld worden. Hierdoor ontstaat een compleet beeld van de gebieden die geteld worden. Tevens kan op die manier voorkomen worden dat meerdere personen aan een gebied aandacht geven zonder dat van elkaar te weten. Uiteraard kan een telgebied ook door meerdere tellers tegelijk geadopteerd worden. Wel moeten de inventariserende ronden dan goed met elkaar afgestemd worden, voorzover men het veldwerk alleen wil doen.

Bij het doorgeven van waarnemingen (op formulier of via de website van SOVON) dient een broedcode vermeld te worden. Deze broedcode geeft de mate van broedzekerheid aan. Er bestaan een 16-tal codes. Deze codes staan vermeld in de hierboven aangeduide handleiding maar ik kan die codes ook beschikbaar stellen als excelbestand.

IJsvogel, 5 mei 2007, De Berkel (Warnsveld).

Losse waarnemingen van zeldzame broedvogels, dat zijn waarnemingen die gedaan zijn buiten de vastomlijnde telgebieden, kunnen aan mij worden doorgegeven. Dat kan via mijn emailadres. Deze waarnemingen moeten wel voldoende onderbouwd worden. Uit een beschrijving van de waarneming moet blijken wat feitelijk gezien is. Ik denk hierbij aan waarnemingen die op broeden duiden, een nestvondst, het voeren van jongen, uitingen van agressie en andere relevante waarnemingen. Op verzoek kan ik een excelbestand per email aanleveren waarin de waarnemingen verwerkt kunnen worden. Na afloop van het broedseizoen wil ik het door jullie ingevulde bestand weer retour ontvangen zodat het verwerkt kan worden.

Ik hoop dat wij met elkaar de handen ineen kunnen slaan en kans zullen zien om de kolonievogels en zeldzame broedvogels goed in kaart te brengen. Voor meer informatie over het LSB project kunnen jullie mij bellen en/of emailen. Ik ben benieuwd naar jullie reacties.

Henk-Jan Hof
 Ida Gerhardtsingel 65
 7207 CK Zutphen
 lsb.achterhoek@sovon.nl
 06-55915295 of 0575-571054 / 570030

9 De Roek in Zutphen en omgeving in 2007

door Jeroen Kuipers

In dit artikel wordt een overzicht gegeven van het voorkomen van de Roek *Corvus frugilegus* in het jaar 2007. Er zal een vergelijking worden gemaakt met gegevens uit 2005, die eerder verschenen in het Jaarboek 2005. Ook wordt beschreven welke kolonies nieuw zijn in 2006 en 2007. Door middel van een overzicht van de kolonies in de afgelopen vijf jaar zal gekeken worden naar de ontwikkeling van de Roek binnen het werkgebied. Tot slot zal worden ingegaan op de situatie met Roeken rondom het gerechtsgebouw en de toekomst van deze kolonie.

Gegevens 2007

In 2007 zijn de kolonies binnen het werkgebied van de Vogelwerkgroep allemaal weer geteld. Ten opzichte van 2005 zijn er wat meer kolonies geteld. Zo worden vanaf 2006 ook de Roeken in Baak meegeteld om een

completer beeld te krijgen van de situatie binnen het werkgebied. In totaal zijn er 1007 nesten geteld, verspreid over 21 kolonies en 30 locaties.

Sommige locaties liggen zo dicht bij elkaar dat ze daarom samen een kolonie vormen. Een voorbeeld hiervan is de kolonie Martinetsingel, die inmiddels bestaat uit de locaties (subkolonies) aan de Paardewal, het Hagepoortplein, de Boompjeswal, de Raadhuissteeg en de Martinetsingel zelf. In Baak bestaat eenzelfde situatie: de kolonie bij Huize Baak heeft in de directe omgeving nesten aan de Vordenseweg, de rotonde en de begraafplaats aan de weg Zutphen/Steenderen.

Vergeleken met 2005 zien we een daling van 138 nesten, hetgeen een daling van 12% betekent. Dit verschil wordt voor een groot deel veroorzaakt door de afname van het aantal nesten in de kolonie Baak met 235 nesten tussen 2005 en 2007. Daarnaast zijn er ook enkele nieuwe kolonies/locaties bijgekomen. In totaal gaat het om een toename van tien locaties waar geteld is.

Nieuwe (sub)kolonies in 2006 en 2007

Baak

Ten opzichte van 2005 zijn er op tien nieuwe locaties Roeken geteld. De grootste 'nieuwe' kolonie is die in Baak. Deze kolonie is niet echt nieuw: hij wordt al jaren geteld door Rob Vogel. Maar om te beschikken over eigen, recente gegevens en het overzicht van ons werkgebied completer te maken is deze kolonie in 2006 toegevoegd aan de lijst. Baak bestaat uit vijf verschillende locaties en de grootste groep bevindt zich bij Huize Baak. In 2006 werden hier 119 nesten geteld en in 2007 waren dit er nog maar 36. In de tabel zijn ook oudere gegevens opgenomen die door Michel Klemann/SOVON beschikbaar zijn gesteld.

Martinetsingel

De kolonie Martinetsingel groeide in 2006 en 2007 verder uit met een subkolonie op de parkeerplaats aan de Paardewal met respectievelijk zeven en vijf nesten. In 2007 werden ook twee losse nesten gevonden in het

Roek, 9 april 2007, Laan naar Eme (Zutphen)

Vogelpark en op de Nieuwstad. Deze twee nesten liggen dicht bij het Hagepoortplein dat ook deel uitmaakt van de kolonie Marti-netsingel.

Broekweg

In 2006 werd aan de Broekweg, tussen Zutphen en Wichmond, een echte nieuwe kolonie gemeld van zes nesten. Deze kolonie bevindt zich bij een boerderij en bestond in 2007 uit zeven nesten.

Zutphen

In 2007 zijn er drie nieuwe kolonies bijgekomen, die alle in Zutphen liggen: Schouwlaaksepad, de Vijver en de Aert van Nesstraat. De kolonie aan het Schouwlaaksepad telt zes nesten in de populieren tussen de flats en de kinderboerderij. In de vijver bij de sportvel-den en het zwembad van Zutphen ligt een eilandje dat rijk is begroeid met struiken en bomen. In de bomen op dit eiland hebben zich in 2007 tien paar Roeken gevestigd. Door de rust en de ligging gaat deze kolonie in de toekomst nog een belangrijke rol spelen. De laatste nieuwe groep vestigde zich tussen de flats aan de Aert van Nesstraat. Hier werden zes nesten gevonden. Deze laatste drie genoemde kolonies liggen in een rechte lijn ten opzichte van elkaar en de onderlinge afstand is dusdanig dat bij verdere uitbreiding er mogelijk één kolonie ontstaat verdeeld over drie subkolonies.

Aantalsontwikkeling van de Roek

Is de Roek nu toe- of afgenomen in ons werkgebied? Om dat te weten heb ik de koloniegegevens vanaf 2002 op een rijtje gezet. Niet alle kolonies bestaan vanaf 2002 en deze latere kolonies worden dan ook vergeleken vanaf het jaar van ontstaan/ontdekking met 2007. Naast een vergelijking met 2002 zal daarom ook een vergelijking worden gegeven met 2005.

In tabel 9.1 staan drie kolonies met een daling van 100%. De kolonie bij het station van Zutphen is in het vroege voorjaar van 2006 uit de bomen verwijderd, waarna ook de bomen zijn verdwenen in verband met de herinrichting van het stationsplein. De kolonie aan de Hoevesteeg in Tonden is voor

het tweede achtereenvolgende jaar verlaten, evenals de kolonie aan de Wellenbergweg/Voorsterklei. In beide gevallen lijkt het verlaten van deze kolonies verband te houden met verbouwing van de naastgelegen huizen en verstoring door menselijk toedoen. Te bewijzen is dit echter niet. Het is afwachten hoe het met deze kolonies verder gaat. De kolonie Wellenbergerweg is eerder verlaten geweest en in 2004 en 2005 toch weer bezet geweest!

Uit de gegevens komt naar voren dat de aantallen broedparen sinds 2002 zijn afgenomen, van ruim 1100 broedparen naar ca. 770 broedparen (gebaseerd op alleen die kolonies die in 2002 en 2007 bezet waren). Een oorzaak hiervoor is moeilijk aan te wijzen. Het kappen van grote bomen bij Baak en werkzaamheden onder kolonie De Beele hebben zeker bijgedragen aan de afname.

Kijken we naar de gegevens van meerdere jaren, dan blijkt dat de aantallen per kolonie jaarlijks behoorlijk kunnen verschillen. In sommige gevallen is er sprake van een toename in de periode 2002-2007, terwijl er in de periode 2005-2007, soms een sterke daling is te zien (bijv. Eefdesse brug). In andere gevallen is het net andersom, zoals bijvoorbeeld de kolonie Geldershoofd IJsselstraat. Hier zien we in de periode 2005-2007 een stijging van maar liefst 400% terwijl de langere termijn een daling laat zien van 55%.

Vooraf de trend over de langere termijn zal moeten uitwijzen of er sprake is van blijvende toe- of afname. De trend 2005-2007 geeft dus meer een momentopname en zal in het geval van een negatieve trend hopelijk niet van blijvende aard zijn.

Zoals het er nu naar uit ziet, lijkt het erop dat vooral de kolonies in en vlakbij de stad het goed doen en dat nieuwe vestigingen dit aantal alleen nog maar doen toenemen (figuur 9.1). De meeste kolonies buiten de stad laten een daling over de langere termijn zien: De Beele - 43%, Geldershoofd - 55%, Boedelhofweg - 4,5% en de Hoevesteeg -100%. De kolonie Kanaalpad, sluis Eefde laat op de lange termijn wel een stijging zien van 25%, maar in de periode 2005-2007 juist weer een daling van 3%. De kolonie bij Baak laat over de langere termijn maar liefst een daling zien van 92%.

Deze achteruitgang begon in 2003 toen er

bijna 100 nesten minder werden geteld dan het jaar daarvoor.

Redenen voor de achteruitgang in het buitengebied zijn niet duidelijk. Verstoring en jacht komen voor, maar op welke schaal is niet te zeggen. Een beginnende kolonie in het buitengebied is enkele dagen later geheel verdwenen en boven weilanden hangen regelmatig dode kraaiachtigen te bungelen waaronder ook Roeken, maar dit verklaart niet de grote achteruitgang van sommige kolonies. De enige kolonie ver buiten de stad die groei laat zien is die bij de waterzuivering Cortenoever (+ 28% in de periode 2005-2007). Deze kolonie ligt op een afgesloten terrein en hopelijk blijft verstoring of verjaging hier achterwege.

Toekomst

Samenvattend is het beeld van de Roek in ons werkgebied dat de totaalaantallen lijken af te nemen, met name in het buitengebied, en dat die afname ten dele wordt goedge maakt door een toename van het aantal kolonies in de stad.

Voor de toekomst blijft het afwachten hoe het de kolonies zal vergaan. In 2005 was er nog sprake van een toename binnen het werkgebied. Echter, de daling van de aantallen in enkele grote, belangrijke kolonies en de toevoeging van de gegevens uit Baak laten juist een daling zien (-19% tussen 2002 en 2007). Is er sprake van een verschuiving naar de stad? Op basis van de huidige gegevens is daar niets over te zeggen. Alleen door vogels te kleurringen kunnen we daar achter komen.

Tabel 9.1 Aantallen per Roekenkolonie in 2005 t/m 2007, de trend over de jaren 2005 t/m 2007 en de trend over de jaren 2002 t/m 2007.

Plaats	2002	2003	2004	2005	2006	2007	'05-'07	'02-'07
Weg naar Voorst, de Hoven	17	31	24	25	30	44	+ 76%	+ 158%
Eefdesse brug	24	48	40	57	32	27	- 53%	+ 13%
Martinetsingel, Zutphen	142	152	159	199	247	281	+ 41%	+ 98%
Boedelhofweg, Eefde	22	8	8	8	0	21	+ 162%	- 4,5%
Kanaalpad, sluis Eefde	67	52	50	87	76	84	- 3%	+ 25%
Rijksstraatweg, Voorst	26	30	58	72	?	58	- 19%	+ 123%
De Beele, Voorst	365	?	?	243	?	210	- 14%	- 43%
Geldershoofd/IJsselstraat	33	38	23	3	16	15	+ 400%	- 55%
Hoevesteeg Tonden	73	53	23	12	0	0	- 100%	- 100%
Wellenbergweg/Voorsterklei	0	0	4	25	0	0	-100%	
Thorbeckesingel	*	12	24	23	27	25	+ 9%	
Stationsplein Zutphen	*	*	8	9	0	0	- 100%	
Van Drinenstraat, Zutphen	*	*	*	5	7	20	+ 300%	
Warnveldseweg/Den Elterweg	*	*	*	11	29	39	+ 255%	
Zandgat Brummen	*	*	*	10	6	9	- 10%	
Waterzuivering Cortenoever	*	*	*	85	94	109	+ 28%	
Broekweg Wichmond	*	*	*	*	6	7		
Baak	475	378	349	271	119	36	- 87%	- 92%
Schouwlaaksepad	*	*	*	*	*	6		
Aert van Nesstraat	*	*	*	*	*	6		
De Vijver, Zutphen	*	*	*	*	*	10		
totalen	1244	>802	>770	1145	>691	1007		

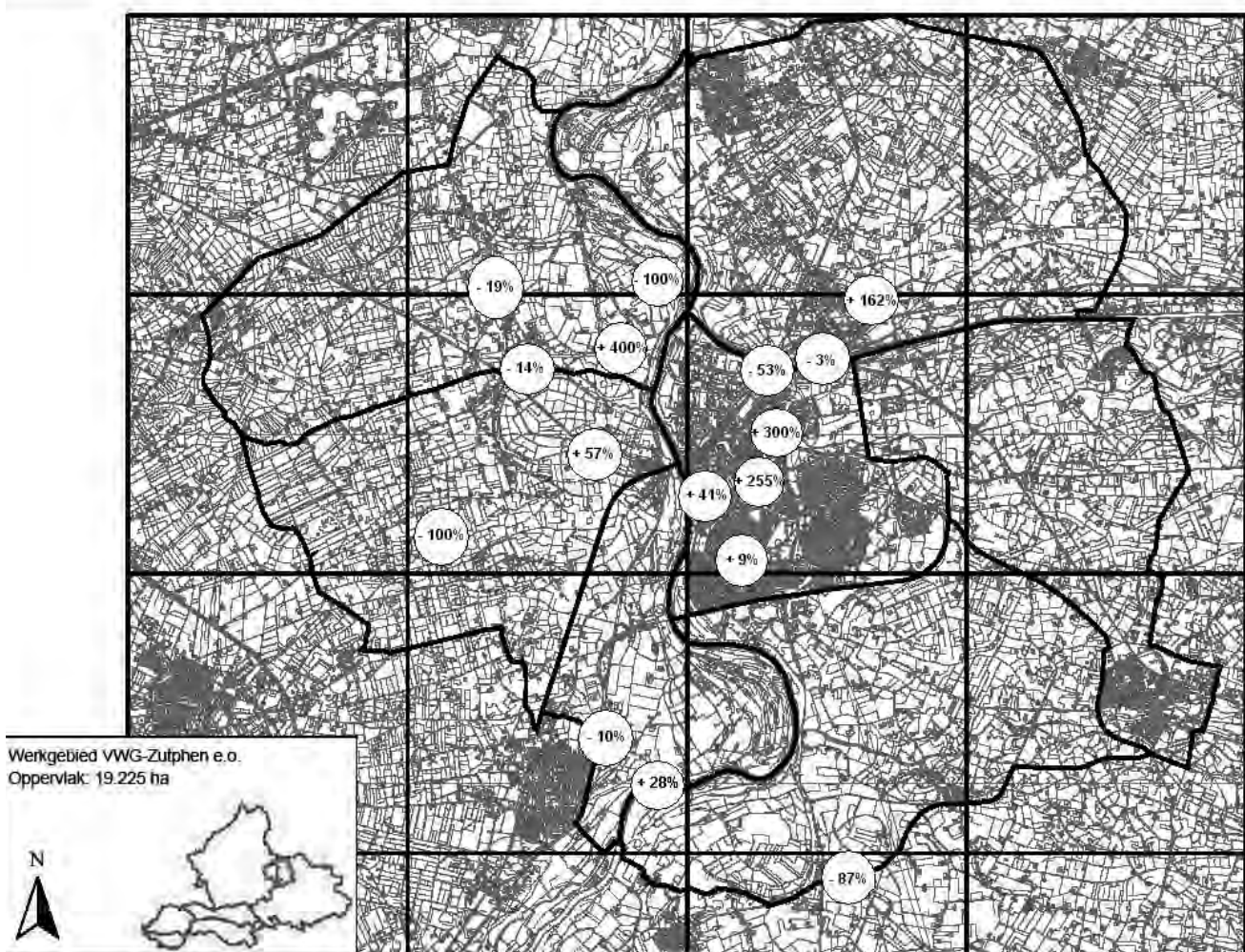
Roeken in de kolonie Martinetsingel

De groei van de kolonies in de stad leidt soms tot overlast en hinder van de aanwezige vogels.

In 2007 heeft de gemeente Zutphen, samen met de rechtbank een plan opgesteld en een aanvraag ingediend voor het verjagen van de Roeken rondom het gerechtsgebouw. In het plan is de verplaatsing van zo'n 90 nesten opgenomen. Door middel van geluid en het weghalen van de nesten moeten de Roeken rondom het gebouw wegblijven. De weggehaalde nesten worden verplaatst naar de kolonie in de Vijver. Deze locatie is uitgekozen omdat er hier geen directe overlast te verwachten valt door de geïsoleerde ligging van het eilandje. Het is echter afwachten hoe dit plan gaat uitpakken en of de Roeken zich inderdaad zo gemakkelijk laten verplaatsen.

De kans is vrij groot dat de verjaagde vogels hun heil zoeken bij familie aan de Boompjeswal of het Hagepoortplein, beide locaties waar over ook klachten van overlast zijn binnengekomen bij de gemeente. Vooralsnog zijn er geen plannen om op deze locaties tot verjaging of verplaatsing over te gaan. De gemeente werkt ook aan een Roekenbeschermingsplan, zodat er plaatsen komen waar de Roek over lange periode veilig kan broeden. Ook voor de toekomst is het dus zaak de Roeken en de menselijke activiteiten omtrent Roeken goed in de gaten te blijven houden.

Jeroen Kuipers
Paul Rodenkolaan 98
7207 CJ Zutphen
0575-530059
jeroenkuipers72@gmail.com

Figuur 9.1 Procentuele verschillen in de aantallen van de kolonies in de jaren 2005-2007.

10 Bestuurs- verslag 2007

door Michiel van der Weide

De Vogelwerkgroep is na zijn oprichting in 2005 op vele fronten actief; tellingen, bescherming, cursussen en beleidsbeïnvloeding. Naast het bestuur zijn vele anderen actief voor de Vogelwerkgroep. Iedereen wordt zeer bedankt voor zijn of haar inzet! Dit verslag geeft daar een kort overzicht van alle activiteiten. Over diverse tellingen en beschermingswerk (weidevogels, Oeverzwaluwwand) heeft u al eerder kunnen lezen in dit jaarboek dus die worden hier niet herhaald.

Bestuur

Het bestuur werd in 2007, net als voorgaande jaren, gevormd door Adri Mulder (voorzitter), Steven de Bie (penningmeester), Michiel van der Weide (secretaris), Michel Klemann (algemeen lid) en Jeroen Philippona (algemeen lid). Jeroen Kuipers neemt meestal ook deel aan de bestuursvergaderingen. Het bestuur heeft in 2007 vijf keer vergaderd.

Contact tussen leden

Contact tussen leden vindt vooral plaats per e-mail en via de internetcontactgroep zutphen.vogelnet@yahoogroups.com. Daarnaast is de website www.vwg-zutphen een belangrijk platform voor informatie-uitwisseling. Er zijn ook twee ledenbijeenkomsten gehouden in de Kaardenbol. In het voorjaar (20 maart) heeft Ronald van Harxen ons veel verteld en laten zien over de Steenuil. Ronald doet zelf al vele jaren broedbiologisch onderzoek in de Achterhoek.

Op 3 oktober heeft Jeroen Kuipers ons alles verteld over Ooievaars en het jubilerende ooievaarstation in Gorssel. Daar is overigens ook een heel mooi boekje over verschenen: Ooievaars in de IJsselvallei (Vogelwerkgroep de IJsselstreek). Na de pauze heeft Hans Grotenhuis ons bijgepraat over alle ontwikkelingen rond de bypass/IJsselsprong. Eind 2007 had onze vereniging 38 leden, eentje

minder dan eind 2006.

Overleg en samenwerking met de gemeente

In 2005 is gestart met een halfjaarlijks overleg met de gemeente in de persoon van wethouder Van Oosten. In 2007 waren de Roeken een belangrijk onderwerp en daarnaast ook de weidevogelbescherming in de Tichelbeekse waard. De rechtbank wil de vermeende overlast van Roeken aanpakken heeft daarvoor een plan laten opstellen. Daarnaast is de gemeente bezig met het opstellen van een plaagdierenplan. We hebben er voor gepleit ook positieve acties te ondernemen voor bijvoorbeeld Gierzwaluw en IJsvogel. De gemeente heeft besloten een ecooloog in dienst te nemen. Deze beslissing ondersteunen wij van harte omdat we daarmee een duidelijk aanspreekpunt hebben binnen de gemeente. Ongetwijfeld zal het contact met de gemeente hierdoor versterkt worden.

Bypass/IJsselsprong

Hans Grotenhuis is de vertegenwoordiger van de Vogelwerkgroep in de klankbordgroep bij de plannen van de bypass/IJsselsprong. Zijn deskundige en constructieve inbreng wordt niet alleen zeer gewaardeerd door het bestuur, maar ook door de voorzitter van de klankbordgroep. De Vogelwerkgroep heeft begin 2007 een zienswijze ingediend over de regionale Structuurvisie. Er is een voorkeursvariant gekozen (geul langs Cortenoevers en verder door de Tichelbeekse uiterwaard) die verder wordt onderzocht op haalbaarheid. Wordt vervolgd.

Dag van de Duurzaamheid

Op de Dag van de Duurzaamheid op 30 september bij de Kaardebol heeft de vogelwerkgroep zich op een stand gepresenteerd. Getoond werden een kaart van ons werkgebied, exemplaren van het jaarboek 2005 en 2006, nestkasten, cursusboeken, een nieuwe vouwfolder en mensen hadden de gelegenheid eens door een telescoop te kijken.

Vogelcursus

De vogelcursus van 2006/2007 is met succes en enthousiasme afgerond. Dankzij de inzet van organisator Adri Mulder hebben 21 personen deelgenomen aan de cursus. De cursus

bestaat uit zeven avonden in de Kaardebol en zeven excursies. Wegens is succes loopt op dit moment (2007/2008) de cursus wederom, dit keer met 18 deelnemers.

Excursiecommissie

Uit de eerste vogelcursus is een nieuw initiatief ontstaan binnen de Vogelwerkgroep; de excursiecommissie voor gevorderden. Johan Blanksma is hiervan de grote initiator, samen met Anna Oosthoen en Ineke Dam. Er zijn excursies geweest naar onder andere de Ooijpolder en de Oostvaardersplassen.

Tot slot

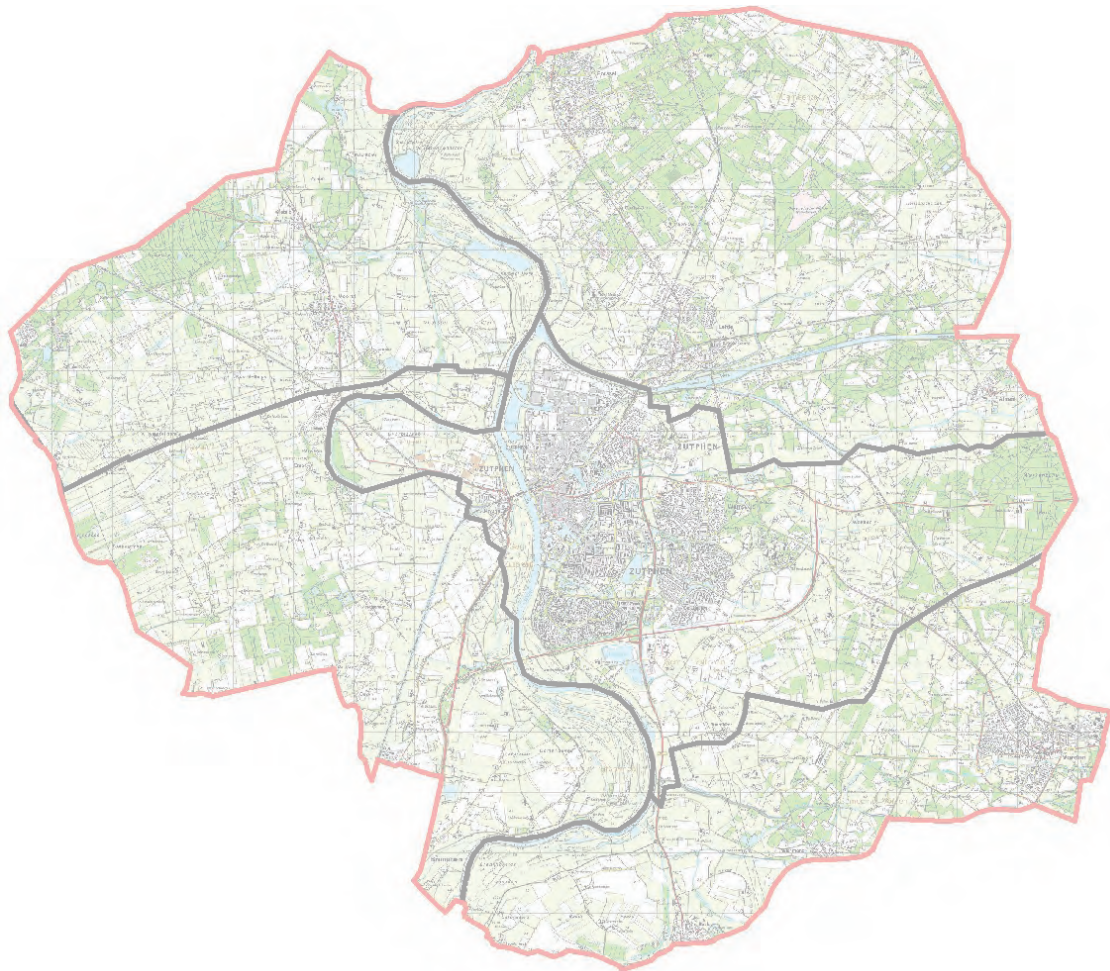
Met jullie inzet en enthousiasme kan de Vogelwerkgroep een levende vereniging blijven en van betekenis zijn voor de vogels in en om Zutphen. Hopelijk weten daar ook in 2008 weer een vervolg op te geven. Tot ziens buiten in het veld of op ledenbijeenkomst!

Michiel van der Weide
Secretaris
Hobbemakade 37
7204 BL Zutphen
mvdweide@kpnplanet.nl

Vogels in Zutphen en omgeving 2007 is een uitgave van de Vogelwerkgroep Zutphen en omgeving. Deze vereniging is in april 2005 opgericht en heeft tot doel het bevorderen van de kennis van vogels zoals die in de vrije natuur voorkomen en het beschermen van die vogels en de omgeving waarin zij leven. Dit willen we bereiken door onderzoek, beleidsadvisering, voorlichting en educatie. Ons werkgebied staat op onderstaand kaartje weergegeven.

Meer weten?

Bezoek onze website: www.vwg-zutphen.nl

Dit is een uitgave van de
Vogelwerkgroep Zutphen en omgeving